

V L A A M S P A R L E M E N T



Zitting 2000-2001

5 juni 2001

VOORSTEL VAN DECREET

– van de heer Ludo Sannen –

**houdende wijziging van het decreet van 12 juni 1991
betreffende de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap en van het decreet van 13 juli 1994
betreffende de hogescholen, wat de taalregeling in het hoger onderwijs betreft**

HOORZITTING

VERSLAG

**namens de Commissie voor Onderwijs, Vorming en Wetenschapsbeleid
uitgebracht door de heer André Van Nieuwkerke**

*Samenstelling van de commissie :**Vaste leden :*

de heer Jos De Meyer, mevrouw Veerle Heeren, de heren
Luc Martens, Gilbert Vanleenhove ;

de heer Julien Demeulenaere, mevrouw Claudine De
Schepper, de heren André Moreau, Gilbert Van Baelen ;

de heren Pieter Huybrechts, Julien Librecht, Joris Van
Hauthem ;

de heren Lucien Suykens, André Van Nieuwkerke ;

de heer Ludo Sannen ;

de heer Kris Van Dijck.

Plaatsvervangers :

mevrouw Wivina Demeester-De Meyer, mevrouw Brigitte
Grouwels, mevrouw Mieke Van Hecke, mevrouw Ingrid
van Kessel ;

de heren Frans De Cock, Karel De Gucht, André Denys,
Cis Schepens ;

de heer Jean Geraerts, mevrouw Marleen Van den Eynde,
de heer Roland Van Goethem, ;

mevrouw Hilde Claes, de heer Robert Voorhamme ;

de heer Frans Ramon ;

de heer Dirk De Cock.

Zie :

530 (2000-2001)

– Nr. 1 : Voorstel van decreet

INHOUD

	Blz.
1. Toelichting door de VLIR	4
2. Toelichting door de Vlhora	5
3. Vragenronde	6
4. Toelichting door het VVS	9
5. Vragenronde	11
6. Toelichting door de Nederlandse Taalunie	11
7. Toelichting door het Algemeen Nederlands Verbond (ANV)	13
8. Vragenronde	15
9. Toelichting door de Vereniging van Vlaamse Moedertaaldidactici	16
10. Vragenronde	18
11. Toelichting door de Vereniging Algemeen Nederlands (VAN)	20
12. Vragenronde	22
13. Toelichting door Professor Jozef T. Devreese, gewoon hoogleraar UA en Technische Uni- versiteit Eindhoven	23
14. Vragenronde	25
15. Toelichting door de Vlaamse Ingenieurskamer (VIK)	28
16. Vragenronde	28
17. Toelichting door professor Luc Soete, Faculteit der Economische Wetenschappen en Be- drijfskunde van de Universiteit Maastricht (UM) en Maastricht Management School	29
18. Vragenronde	30

HOORZITTING OVER DE TAALREGELING IN HET HOGER ONDERWIJS

Lijst van de sprekers

mevrouw Els Witte, voorzitter van de VLIR

de heer Jacques Willems, rector UGent

de heer Dirk De Ceulaer, voorzitter van de Vlhora

mevrouw Chloë Heerman, studente KULeuven, lid van de algemene vergadering van het VVS

de heer Johan Van Hoorde, senior projectleider Nederlandse Taalunie

de heer Marc Cels, voorzitter van het Algemeen Nederlands Verbond (ANV)

de heer Hugo De Jonghe, voorzitter van de Vereniging van Vlaamse MoedertaalDidactici

de heer Ghislain Duchâteau, vertegenwoordiger Vereniging Algemeen Nederlands (VAN)

professor Jozef T. Devreese, gewoon hoogleraar UA en Technische Universiteit Eindhoven

de heer Gustaaf Van Wichelen, voorzitter Raad van Beheer Vlaamse Ingenieurskamer (VIK)

professor Luc Soete, Faculteit der Economische Wetenschappen en Bedrijfskunde van de Universiteit Maastricht (UM) en Maastricht Management School

De voorzitter : Aan de orde is de hoorzitting over het taalgebruik in het hoger onderwijs naar aanleiding van het voorstel van decreet van de heer Sannen houdende wijziging van het decreet van 12 juni 1991 betreffende de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap en van het decreet van 13 juli 1994 betreffende de hogescholen, wat de taalregeling in het hoger onderwijs betreft.

1. Toelichting door de VLIR

Mevrouw Els Witte, voorzitter van de VLIR : In de eerste plaats benadruk ik dat de VLIR een groot belang hecht aan het behoud van de positie van het Nederlands als cultuur-, onderwijs-, wetenschappelijke en professionele taal. We kennen het belang van de taal- en de cultuurstrijd voor de Vlaamse ontvoogding. Nederlands definiëren als taal van de wetenschappen en van academisch onderwijs was

een beslissende stap in die culturele en socio-economische ontwikkeling. Bovendien heeft het Nederlands eigenlijk nog maar vrij recent een rechtmatige plaats gekregen aan onze universiteiten.

Wij twijfelen helemaal niet aan die erfenis, maar willen er wel op een ruimere wijze gestalte aan geven. Door de huidige internationalisering creëren we in een versneld tempo een Europese onderwijsruimte die op taalvlak voor uitdagingen en mogelijkheden zorgt. We denken evenwel dat het niet de bedoeling kan zijn de Europese taal- en cultuurijsdom te vervangen door de hegemonie van een gebrekkig Engels. Respect voor diversiteit staat centraal in alle Europese beleidsdocumenten. Wij willen dat ook op onderwijsvlak als leidend beginsel behouden.

Een andere belangrijke overweging is het grote belang van een open en democratisch toegankelijk hoger onderwijs dat ten dienste staat van de Vlaamse jeugd en de Vlaamse samenleving. Om die opdracht te vervullen zijn de Vlaamse universiteiten verplicht hoogstaand onderwijs te organiseren in het Nederlands.

Artikel 61 van het decreet van 12 juni 1991 definieert het Nederlands als onderwijs- en bestuurs taal. Deze decretale regeling blijft wenselijk. Tegelijkertijd zijn een aantal uitzonderingen bepaald waardoor een aantal activiteiten in een andere taal georganiseerd mag worden. Volgens de VLIR zijn die uitzonderingen niet meer helemaal adequaat om aan een aantal actuele uitdagingen te voldoen. Daarom zijn we na zorgvuldig beraad tot het besluit gekomen dat een beperkte en beheerste aanpassing op termijn beter is dan strikt vasthouden aan de bestaande regels wat alleen maar zal leiden tot kunstmatige praktijken.

Met die beheerste aanpassing willen we in de eerste plaats zorgen voor meertalige studenten. Meertalig zijn is niet alleen belangrijk door de mobiliteit en de internationale studieprogramma's. Het is ook onontbeerlijk voor wetenschapsbeoefening en in vele professionele sectoren. De talenkennis van Vlaamse jongeren biedt overigens weinig redenen tot optimisme.

Wij pleiten voor een beheerste aanpassing waarbij de decreetgever de grendels vastlegt en alle dubbelzinnigheden uitsluit en waarbij de universiteiten op hun verantwoordelijkheid worden gewezen om gemotiveerd te kunnen beslissen. Die beslissing moet worden voorgelegd aan het universiteitsbestuur. De universiteiten moeten ook bereid zijn daarover verantwoording af te leggen ten aanzien

van het parlement. We zijn geen voorstander van een arbitraire en procentuele norm die al gauw geïnterpreteerd kan worden als wenselijkheidsnorm.

Wij stellen ook voor om de meest evidente uitzonderingen op te nemen in het decreet. De huidige uitzonderingen zijn : onderwijsactiviteiten die een vreemde taal tot onderwerp hebben, opleidingsprogramma's specifiek ten behoeve van buitenlandse studenten en opleidingsonderdelen die in het kader van uitwisselingsprogramma's in het buitenland worden gevolgd. Wij stellen een vierde uitzondering voor : opleidingsonderdelen die in beperkte gevallen en door een expliciet gemotiveerde beslissing van het universiteitsbestuur in een andere taal dan het Nederlands worden gedoceerd. Uit de motivering moet de meerwaarde en functionaliteit van een andere taal voor de opleiding blijken.

Eenzijds laten we dus openheid, maar in de memorie van toelichting geven we wel een overzicht van de mogelijke argumenten. Een aantal argumenten zijn : opleidingsonderdelen verzorgd door anderstalige lesgevers wanneer deze het Nederlands als onderwijstaal nog niet in voldoende mate beheersen en hun bijdrage tot het onderwijs een meerwaarde voor de opleiding betekent ; opleidingsonderdelen die in het kader van uitwisselingsprogramma's door een substantieel aantal buitenlandse studenten worden gevolgd en ten slotte opleidingsonderdelen die in hun doelstellingen verwijzen naar een opleidingsprofiel dat de beheersing van een andere taal dan het Nederlands als eindterm bevat.

De VLIR wil dat de student het recht heeft om voor opleidingsonderdelen in academische opleidingen waarbij in een vreemde taal onderwijs is verstrekt, het examen in het Nederlands af te leggen, behoudens de specifieke gevallen die in het decreet staan. De student heeft dus tot op zekere hoogte inspraak in de taalaspecten, verbonden aan zijn opleidingstraject. De studenten moeten dus tot meertaligheid worden gestimuleerd maar zo min mogelijk verplicht worden.

We zijn dus voorstander van een beperkt gebruik van andere talen dan het Nederlands maar dat moet op een kwalitatief hoogstaand niveau gebeuren. Aan meerdere universiteiten zijn er taalcentra die ter beschikking staan van zowel studenten als docenten. Waarschijnlijk zijn er nog andere inspanningen nodig om ervoor te zorgen dat de lesgevers over voldoende vaardigheden beschikken om les te geven in de andere taal. Anderstalige docenten kunnen worden benoemd maar moeten op korte

termijn een gedegen kennis van het Nederlands verwerven. Correct en verzorgd taalgebruik in elke taal is nodig. Dat moet een belangrijk aandachtspunt blijven bij de evaluatie van het academisch personeel.

De Vlaamse universiteiten hebben gepoogd om een genuanceerd en goed afgewogen advies op te stellen waarbij we vooral een beroep doen op de verantwoordelijkheidszin van de universiteiten. We hopen dat de universiteiten, door die verantwoordelijkheid op te nemen, het vertrouwen van het parlement kunnen winnen.

De heer Jacques Willems, rector UGent : In het advies stellen we voor de derde cyclus en de permanente vorming voor dat het universiteitsbestuur, op gemotiveerde basis, de taal kan vastleggen.

2. Toelichting door de Vlhora

De heer Dirk De Ceulaer, voorzitter van de Vlhora : De Vlaamse hogescholen zijn het in ruime mate eens met de opties en de legitimering van de indiener van het voorstel. Samen met hem beklemtoont de Vlhora het uitzonderlijke belang van het Nederlands als onderwijs- en onderzoekstaal in onze hogescholen. We kunnen ons dan ook aansluiten bij de argumentatie van de VLIR. We moeten het Nederlands als cultuurtaal behoeden voor maatschappelijke erosie. De gedachte 'de taal is heel het volk' moet ons toelaten onze identiteit ook op het vlak van onderwijs in het Europa van de regio's te vrijwaren. We mogen deze taal echter niet opsluiten in een keurslijf, dat de sprekers van die taal verhindert hun culturele bagage uit te wisselen met andere taalculturen. Onderwijs en onderzoek zijn elementaire cultuuruitingen. De huidige decretale regelgeving vormt een onderwijskeurslijf, dat verhindert dat de Vlaamse jongeren maximale kansen krijgen om zich te profileren als Europese studenten. Kortom, we steunen de bedoeling van de voorstellen van de heer Sannen, maar willen toch een aantal aanpassingen voorstellen.

In het voorstel wordt gesproken over het onderwijs van één cyclus, van twee cycli, en over het universitair onderwijs alsof dit niet in cycli verdeeld is. We staan aan de vooravond van de implementering van de Bologna-verklaring. Het is wijs om de nieuwe terminologie in dit voorstel van decreet te gebruiken en te spreken over master- en bacheloropleiding. We stellen voor om het onderscheid in taalregeling tussen universiteiten en hogescholen bij de invoering van de bachelor- en masterprogramma's te laten vallen. En dus enkel een aparte rege-

ling te hebben voor een bachelor- en een masteropleiding.

We stellen ook voor om onderwijs in een vreemde taal niet enkel te beperken tot het laatste jaar van de bacheloropleiding, maar ook in het voorlaatste jaar in te voeren. Ook zouden we graag zien dat Vlaamse docenten in een bachelorniveau wel in een vreemde taal kunnen doceren. Het is eigenaardig dat buitenlandse docenten wel het Engels mogen gebruiken en Vlaamse niet. Evenzeer is het eigenaardig dat Vlaamse docenten wel het Engels mogen gebruiken op masterniveau maar niet op bachelorniveau.

3. Vragenronde

De heer Luc Martens : Wittgenstein zei : ‘De grenzen van mijn taal zijn ook de grenzen van mijn denken.’ Daarom is het noodzakelijk dat de volledige opleiding, zeker voor een basisdiploma, in de eigen taal kan gebeuren. De eigen taal moet ook dan nog uitgebreid, versterkt en verkend worden. Het vroegtijdig overstappen naar Engels waarbij men zich behelpt met een beperkt aantal woorden is niet de goede weg voor onderwijs en onderzoek. Daarom wil ik het huidige decreet niet wijzigen.

Is het wenselijk dat de overheid de bevoegdheid over een taal aan de universiteiten en hogescholen delegeert ? We hebben de Taalunie opgericht omdat we vonden dat een hoger niveau dan het parlement nodig was om de taal te ontwikkelen en te bewaken. Kan dergelijke kerntaak van de overheid doorgeschoven worden ? Hoe kan dat beheersbaar blijven ? We moeten er immers rekening mee houden dat men in dit land de regels tracht te omzeilen.

Ik heb de indruk dat het gebruik van een andere taal veel misbruikt wordt. Zo getuigt het soms van gemakzucht als een docent zich beperkt tot het kopiëren van Engelstalige bestaande documenten. Dat moet bewaakt worden. Ik hoor onvoldoende argumenten waarom buitenlandse studenten onze taal niet zouden leren. Als onze studenten in het buitenland studeren, moeten zij toch ook opleiding volgen in de taal van het land in kwestie. Waarom zouden buitenlandse studenten niet dezelfde inspanning doen in Vlaanderen ?

De heer Gilbert Van Baelen : Wil de heer De Ceulaer een aparte regeling voor bachelor- en masteropleidingen ? De heer Oosterlinck suggereert in een aantal artikels om het Engels te weerhouden

voor de masters die niet op de lokale markt zijn gericht.

Meerwaarde en functionaliteit zijn zeer rekbaar begrippen. Vlaanderen is een zeer kleine entiteit. Bologna heeft de doelstelling om een grotere Europese ruimte te creëren tegen een aantal andere actoren op de markt. Dat is moeilijk te definiëren in een decreet.

Wie bepaalt de grenzen ? De decreetgever of de universiteits- en hogeschoolbesturen ?

De eerlijkheid gebiedt overigens om toe te geven dat veel opleidingen nu al grotendeels in een andere taal worden aangeboden. Dat komt onder meer door het gebruik van anderstalige vakliteratuur. Alleen voor de afwerking wordt nog Nederlands gehanteerd. Hoe gaan de universiteiten vandaag met die feitelijke toestand om ?

De heer Ludo Sannen : Het voorstel van decreet is een evenwichtsoefening. Wij willen de bekommernis om de status van het Nederlands als wetenschaps- en onderwijstaal onderschrijven en tegelijk het bestaande decreet aanpassen aan de feitelijke situatie en noden. De aangepaste tekst van de VLIR is niet zo erg verschillend van ons voorstel. Wel verraste mij de afwezigheid van de positie van de student. Terwijl ik van mening ben dat de studentenvertegenwoordigers mee moeten beslissen over het kader waarbinnen de aanwending van andere talen dan het Nederlands mogelijk is, verliezen zij in de VLIR-tekst die bevoegdheid. Het goedkeuren van een taalgedragscode is er niet meer bij. Waarom ?

Het voorstel van Vlhora botst op het probleem dat de termen bachelor en master thans nog geen decretale basis hebben. Wij kunnen ze dus niet gebruiken in ons voorstel. Wij kunnen niet anders dan wijzigingen aanbrengen in de bestaande universiteits- en hogeschooldecreten. Het is wel de bedoeling op termijn tot één decreet Hoger Onderwijs te komen, maar zover is het nog niet.

Vlhora streeft naar een meer verregaande invulling van de mogelijkheden om een andere onderwijstaal te gebruiken. Men wil die namelijk niet beperken tot het derde jaar, zoals in mijn voorstel het geval is.

Men meent dat de mogelijkheden moeten uitgebreid worden tot het tweede jaar, wat mijns inziens de terugdringing van het Nederlands als wetenschapstaal zal versterken, terwijl wij juist vinden dat de positie van het Nederlands als taal voor we-

tenschappelijke expressie en communicatie moet versterkt worden. Zeker als het gaat over veralgemeende inhoud. Het voorstel van Vlhora verbreekt het nagestreefde evenwicht.

De heer Pieter Huybrechts : Vlhora wil zelfs al in het tweede jaar van de bachelorsopleiding cursussen in het Engels mogelijk maken. Heeft men daar ervaring mee ? Wat zijn de bevindingen ? Beheersen de docenten het Engels of andere talen in voldoende mate om een meerwaarde aan de studenten te bieden ?

De heer Chris Vandebroek : De tweespalt tussen VLIR en Vlhora is frappant. Ik respecteer de enorme behoedzaamheid van de VLIR, terwijl ik de academiseringsdrift van de Vlhora wantrouw. Die laatste is zo groot dat men het streven naar kwaliteit inruilt voor een modieuze verengelsing. Men faalt en dwaalt.

Mevrouw Els Witte : Het universitaire systeem garandeert dat de vage begrippen meerwaarde en functionaliteit zinvol ingevuld raken. Vooraleer de bestuursorganen aan de beurt komen, worden immers de verschillende vakgroepen bevraagd. Alle niveaus participeren.

Welke instantie moet dat bepalen ? Ik wil de taak van de Taalunie niet minimaliseren, maar het is in feite de decreetgever die moet beslissen. Daarin moet dan weer de nodige ruimte aan de universiteiten gelaten worden om regelend op te treden.

De heer Martens had het over misbruik van het Engels, in het bijzonder voor de handboeken. Dat probleem doet zich inderdaad voor, zij het vooral in de exacte wetenschappen. Wij streven naar een evenwicht tussen wetenschapsproductie in de taal van de eigen bevolking en wetenschapsproductie in de taal van de internationale wetenschappelijke gemeenschap (het Engels).

De positie van de studenten werd door ons niet vergeten. Hun inspraak in beslissingen is voor ons evident, omdat zij vertegenwoordigd zijn op alle bestuursniveaus.

Wat de examens betreft : die moet een student te allen tijde in zijn eigen taal kunnen afleggen. Wel zal soms de verplichting onvermijdelijk zijn om lessen te volgen in een andere taal.

De heer Jacques Willems : Ook voor ons is het aanspreken van de bestuursniveaus en niet de individuele professoren en studenten, een grote garantie.

In sommige studierichtingen, zoals diplomatieke wetenschappen en internationale economie, behoort onderwijs in een andere taal tot de essentie van de opleiding.

De heer Ludo Sannen : Er is sprake van een misverstand. In het voorstel wordt niet gepleit voor de mogelijkheid dat de student altijd en in elke omstandigheid over de mogelijkheid zou beschikken om voor het Nederlands te kiezen. De universiteiten kunnen wel degelijk het gebruik van een andere taal toestaan, maar dan alleen binnen een bepaald kader. En het is dat kader dat door de studentenorganisaties moet aanvaard worden.

De heer Jacques Willems : Hiermee zijn we het eens. De huidige situatie, waarin het alleen keuzevakken kunnen zijn, vinden we niet geschikt. Dit is immers in bepaalde opleidingen een essentieel deel van een soort gedragscode van het universitair bestuur.

De heer Ludo Sannen : Hier is ook geen sprake van. Alleen geef ik een soort veto aan de vertegenwoordigers van het studentenbestuur.

De heer Jacques Willems : Nog ook een woordje over wat de handboeken aangaat. Het studiemateriaal moet een essentieel onderdeel zijn van de kwaliteitszorg van het onderwijs. We stellen echter vast dat de opmerkingen van zeer veel visitatiecommissies er op neerkomen dat onze studenten onvoldoende gestimuleerd en voorbereid worden om anderstalige literatuur te raadplegen. Het gebruik van anderstalige handboeken mag geen gemakkelijksoplossing zijn. Ik ben het volledig eens met de heer Martens op dit vlak. Anderzijds mag het, naar de toekomst toe, niet uitgesloten worden om onze studenten voldoende vaardigheid en een inleiding in de internationale literatuur te geven.

De heer Luc Martens : Ik heb geen probleem met enige vorm van internationalisering, maar ik blijf er toch bij dat het in een eerste fase van de opleiding belangrijk is dat men erin slaagt om ook handboeken in het Nederlands aan te bieden. Soms is het misschien makkelijker om een compilatie te maken en iets van de internationale markt binnen te halen. De creativiteit kan er ook in bestaan dat men iets kan hertalen. Men krijgt ook een effect van democratisering. Dat men niet voldoende voorbereid is zal ten dele ook correct zijn. Men moet echter in de eerste plaats voorbereid zijn om in de eigen taal een diploma van bachelor en master te kunnen halen.

Bovendien moet men van daaruit voorbereid zijn om in de internationale wereld binnen te treden. Voor een aantal is dat relevant, voor een aantal is dat minder relevant. Dit is niet altijd duidelijk tijdens de opleiding zelf. Dit profileert zich achteraf duidelijker en duidelijker. Dat dit ondersteund wordt, lijkt me nogal duidelijk. Ik vind dat iemand die les geeft aan een Vlaamse universiteit in de eerste plaats een inspanning moet doen om ervoor te zorgen dat dit Vlaamse, dit Nederlandse vocabularium ontwikkeld, gebruikt en verdiept wordt. Dat is de eerste uitdaging.

De heer Chris Vandenbroeke : Omdat er geen misverstand zou ontstaan vind ik, in alle eerlijkheid, dat dit een drieluik moet kunnen zijn. Vooreerst moet er uiteraard een geëigende cursus bestaan die bestaat uit de meest heterogene literatuur. Dan is dit inderdaad optimaal. Maar dit moet aangereikt worden in het Nederlands. Ten tweede moet men ervoor zorgen dat men met de allergrootste soepelheid in de eigen taal, het Nederlands, die veelheid kan overbrengen. Dit is een formidabele meerwaarde. Ten derde denk ik dat het de evidentie zelf moet zijn, en ik zeg dat ook uitdrukkelijk voor de mensen van de Vlhora, dat er zowel in het eerste als in het laatste jaar van de opleiding, aanvullend en complementair literatuur aangereikt wordt in een internationale taal. Dit is voor mij de evidentie zelf. Dit is de echte meerwaarde van diversiteit.

De heer Dirk De Ceulaer : Ik zou graag reageren op een aantal tussenkomsten. Het betrekken van de studenten ligt in de natuur der dingen. De beslissingen van het hogeschoolbestuur worden steeds voorafgegaan door beslissingen op lagere echelons. De studenten zullen dus zeker een ruime stem in het kapittel hebben. Het gebruik van het Engels in de master- of bachelorvorm zal natuurlijk redelijk gebeuren.

Internationaal gerichte vakken en opleidingen zullen bij voorrang worden gebruikt om het Engels of het Frans te gebruiken. Ik wil wel beklemtonen dat de Vlaamse Hogeschoolraad hier vandaag niet heeft gezegd dat wij heel het onderwijs daar zullen verengelsen of in een andere taal zullen laten onderwijzen. Zo komen de reacties die ik hier al gehoord heb wel over. Dit is in geen enkel geval de bedoeling. Ik heb dit trouwens ook gezegd in mijn inleiding. Ik wil stellen dat wij, met de grootste zorg, het Nederlands zullen cultiveren. Overigens heeft de taalfilosoof Wittgenstein ook gesteld dat de grenzen van mijn taal, de grenzen van mijn denken zijn. De grenzen van mijn taal kunnen echter ook mijn meertaligheid en mijn denken verruimen. Men moet er zich dus voor hoeden om hier een in-

tellectuele beperking te maken. We moeten zeer genuanceerd nadenken om het Engels al dan niet te gebruiken. Zeker in opleidingen waar men zeer nauw het onderzoek moet volgen. Ik heb alle begrip voor het beschikbaar stellen van Nederlandstalig materiaal voor studenten. In bepaalde sectoren gaat het onderzoek echter zo snel dat het absoluut noodzakelijk is om Engelstalige documenten te gebruiken als studiemateriaal in de laatste jaren. Het is niet doenbaar om de snelheid van de productie van wetenschap te volgen indien men dit nog eens moet vertalen. Als men aan de eerste tien bladzijden is begonnen, zijn bepaalde ontwikkelingen immers al verder dan hetgeen al verschenen is in een aantal Engelstalige artikels.

Ik wens ook nog iets te zeggen over de beheersing van het Engels en het Frans door de docenten in de hogescholen. Ik kan niet zeggen in welke mate zij dat Engels beter of slechter beheersen dan onze universitaire tegenhangers. Dit is ook het punt niet vandaag. Ik hoop dat de commissie mij zal volgen in het standpunt dat we er niet moeten van uitgaan dat we te maken hebben met een verschil in competentie voor wat het gebruik van het Engels of het Frans betreft. Ik kan de appreciatie van de heer Vandenbroeke enkel constateren. Ik zal die dan ook meedelen aan mijn collega's. Verder hoop ik dat hij ze maakt in functie van de kennis van het hogeschoollandschap en al hetgeen dat daar gebeurt. Verder hoop ik dat de hogeschoolbesturen het recht hebben om te dwalen.

De heer Chris Vandenbroeke : Ik heb oneindig veel respect voor de kwaliteit die door de hogescholen wordt aangereikt. Net omdat ik zoveel respect heb voor deze kwaliteit en alles wat men tot nu toe wist te realiseren, wil ik u behoeden voor manifeste fouten. Ik vrees immers dat u uw kwaliteit aan het opofferen bent omwille van de academiseringsdrift. Offer die kwaliteit niet op. Men heeft ze immers in huis. Laten we elkaar dus niet verkeerd begrijpen.

De voorzitter : We mogen niet in dialoog gaan. De fractieleden moeten zich onthouden om standpunten te ventileren. Dit is immers niet de bedoeling van een hoorzitting. De parlementsleden moeten echter aandachtig luisteren naar de adviezen die uitgebracht worden. Ik wil dit nog eens onderstrepen. De inhoudelijke en politieke discussie is voor het parlement.

De heer Gilbert Van Baelen : Ik wil eventjes terugkomen op het bachelor- en masterniveau. In academische kringen wordt er immers nogal eens geponeerd dat het straks niet meer haalbaar is om, met

de twintig procentnorm van het huidige decreet, te functioneren. Men krijgt immers veel meer keuzevakken. Het heeft niets te maken met wat men krijgt maar hoe de masters straks georganiseerd zal worden, namelijk modulair. Andere methodieken zullen georganiseerd worden in een nieuw tweedelig landschap. Dan is het niet meer haalbaar om de twintig procentnorm aan te houden. Sommige academische kringen zeggen dat dit onmogelijk is. Hoe reageert men op het feit dat de methodiek ervoor zal zorgen dat het niet meer houdbaar is ?

De heer Jacques Willems : De VLIR heeft de twintig procentnorm niet meer willen inschrijven omdat wij vinden dat twintig procent in vele omstandigheden te veel is. Wat de masteropleidingen betreft, ben ik ervan overtuigd dat het Nederlands de essentiële basis zal blijven. Ten derde hebben wij geen bezwaar tegen de twintig procent als getal maar dat die twintig procent zo kunstmatig is samengesteld. Men mag ad hoc geen vak samenstellen dat gepast is voor de opleiding en dat in die twintig procent steken. Het moet echt komen uit een vak van de derde cyclus. Dit vinden we kunstmatig.

De heer Dirk De Ceulaer : Ik stel vast dat we in de hogescholen die modulaire context vaak verbinden aan studenten uit andere regio's. In die omstandigheden, bijvoorbeeld in workshops, kan men nog moeilijk scheidingen invoeren tussen Nederlandstaligen en anderstaligen. Alle anderstaligen spreken immers Engels. Een hier aangekomen Fin begint niet in het Fins maar in het Engels te praten. Het punt is dat men de Europese onderzoekstalen kan gebruiken. Hiervoor moet men wat flexibiliteit krijgen. Hetgeen nu voor ons voor ligt, behoedt ons in ieder geval voor grote excessen en voor de fouten die de Nederlanders hebben gemaakt. Het geeft ons iets meer speling. Het is van geen belang of dit nu op het master- dan wel op het bachelorniveau gebeurt.

Ik wil ook nog even terugkomen op een opmerking van de heer Sannen dat ik moet rekening houden met de bestaande regelgeving. Men kan er in de toekomstige structuur rekening mee houden als men zowel voor de universiteiten als voor de hogescholen dezelfde regelgeving neerschrijft.

Mevrouw Brigitte Grouwels : Dit is een heel belangrijk debat. We zouden twee belangen in de gaten moeten kunnen blijven houden. In de eerste plaats moet de Nederlandse taal verder ontwikkeld worden. In al die nieuwe disciplines en hun evoluties moet de Nederlandse woordenschat, moeten de Nederlandse constructies en concepten verder

geconcipeerd worden. In de tweede plaats moet ook de meertaligheid van de studenten en de jongeren bevorderd worden. Dit is verschrikkelijk belangrijk. Die twee zaken mogen echter niet tegenover of in concurrentie met elkaar geplaatst worden. We moeten oog hebben voor de twee zaken. Kan een meertaligheid van studenten gestimuleerd worden door een vak deels in een vreemde taal, deels in het Nederlands te geven ? Kan men een andere taal actief stimuleren en ook tegelijkertijd de woordenschat van het Nederlands niet verwaarlozen ?

Momenteel wordt de discussie over tweetalig onderwijs in het secundair of basisonderwijs actief gevoerd. Ik verplaats die naar het universitaire en hogeschoolonderwijs. Is het organiseerbaar ? Ik vind het belangrijk dat we de Nederlandse taal blijven ontwikkelen.

De heer Kris Van Dijck : Wat is de kwalitatieve meerwaarde van de laatste stelling van de heer De Ceulaer voor de studenten ? Dat moet de essentie zijn. We richten onderwijs niet in voor de docenten maar voor de studenten.

Mevrouw Els Witte : Dat moet kunnen. Het is een kwestie van modaliteit.

De heer Dirk De Ceulaer : Men kan zich afvragen wat de meerwaarde is van een Let die bij ons in het Engels een college komt geven. In een Europese context zou men die vraag zo kunnen vertalen. Het tweede deel van mijn antwoord is dat het geen zin heeft om een Vlaming in het Engels te laten doceren zonder dat er een context is. Die kan erin bestaan wanneer het college niet alleen aan Vlamingen gegeven wordt, maar ook aan buitenlandse studenten. Binnen een Socrates-Erasmusprogramma gericht op internationalisering en het cultiveren van de Europese idee halen we vaak studenten uit de Europese gemeenschap binnen en zonderen hen tijdens de reguliere studies af van de Vlamingen. Waarom wordt een college twee keer gegeven ? Kan het niet één keer gegeven worden door een Vlaams docent in het Engels ? Ik neem aan dat hogeschoolbesturen erop zullen toezien dat de kwaliteit van het Engels van een dergelijk niveau is dat er college gegeven kan worden.

4. Toelichting door het VVS

Mevrouw Chloë Heerman, studente KULeuven, lid van de algemene vergadering van het VVS : Ik spreek namens alle Vlaamse studenten, dus ook de hogeschoolstudenten. Ook onder studenten is er

veel discussie over de taal. Het is ook voor ons een heel gevoelig onderwerp, maar uiteindelijk hebben we toch een standpunt bepaald. Het VVS vertrekt van drie doelstellingen met betrekking tot taal in het hoger onderwijs.

Een eerste doelstelling is dat een student zich actief en passief zowel schriftelijk, mondeling als multimediaal moet kunnen uitdrukken in de internationaal gangbare taal of talen betreffende zijn vakgebied. Dat betekent dat er aandacht is voor de vier vaardigheden en dat een student weet hoe hij met taal binnen de verschillende media moet omgaan.

Als het gaat over de internationale taal, moet daar niet alleen het Engels onder verstaan worden. We bedoelen daarmee ook het Frans, dat in de opleiding Rechten heel belangrijk kan zijn.

Een tweede doelstelling is dat het belang van het Nederlands als wetenschappelijke taal steeds benadrukt moet worden.

Ten derde vertrekken we vanuit de democratisering zowel wat de instroom als de uitstroom betreft. Bij de instroom moet er aandacht zijn voor de Nederlandse taalbeheersing en bij de uitstroom moet de student zich op het einde van de opleiding kunnen uitdrukken in de taal of talen van zijn vakgebied.

Vanuit die drie doelstellingen hebben we een aantal bezorgdheden geformuleerd over het voorstel van decreet. Zo hebben we een aantal algemene bedenkingen bij de uitgangspunten voor een wijziging van de onderwijstaalregeling voor het hoger onderwijs. Taalregeling veranderen in functie van concurrentie lijkt ons nogal opportunistisch. Ons uitgangspunt is democratisering. Dat wil zeggen dat iedereen aan hoger onderwijs moet kunnen beginnen en ook dat bij het afstuderen een diploma waardevol moet zijn, ook buiten het eigen taalgebied. Competitiviteit volgt daaruit, maar mag geen uitgangspunt zijn. Als er les wordt gegeven in een andere taal, kan dat niet omwille van de competitiviteit of de concurrentie maar wel omwille van de inherente meerwaarde die een andere taal kan bieden. Voorts mag het voorstel geen tendens creëren naar meer invloed van de arbeidsmarkt op de organisatie van het onderwijs. Het is niet omdat het nuttig is in het arbeidsleven dat er aandacht moet zijn voor vreemde talen. De inherente meerwaarde van het vreemdetalenonderwijs, namelijk het zich kunnen uitdrukken of bewegen in een Europees veld is belangrijker.

Voorts hebben we nog een aantal concrete bedenkingen. De VVS steunt het voorstel van decreet als aan enkele voorwaarden voldaan is, die eventueel in de memorie van toelichting opgenomen worden. De hervorming moet gebeuren in het kader van de drie doelstellingen. Ook moet elke invoering van een andere taal dan het Nederlands gebeuren in het kader van een kwaliteitsverbetering. Het gebruik van een vreemde taal moet voorts gradueel en pedagogisch verantwoord gebeuren. Van het begin af moet er aandacht zijn voor vreemde talen, maar dat moet op een pedagogisch verantwoorde manier gebeuren. Men moet niet meteen beginnen in de eerste kandidatuur om een heel pak vakken in een vreemde taal te onderwijzen. Anderzijds moet men evenmin pas in het laatste jaar een inleidende cursus Engels, Frans of Duits aanbieden. Heel belangrijk is ook dat docenten de vreemde taal beheersen. Het voorstel van decreet mag de studielast niet verhogen. Het is moeilijker om in een vreemde taal les te krijgen en te studeren. Om de studielast niet te veel te vergroten, moet daarvoor een oplossing gezocht worden.

Het voorstel van decreet heeft het over een gedragscode die door de instellingen opgesteld wordt. Die laatste worden daarin vrij gelaten en ze zijn enkel gebonden door de eigen gedragscode. De VVS pleit ervoor dat men de gedragscode ontwerpt in functie van de drie doelstellingen. Voorts pleiten we ervoor dat de studentenraad of de studentenvertegenwoordigers in het universiteitsbestuur een vetorecht krijgen bij het ontwikkelen van een gedragscode.

We hebben eveneens een aantal bedenkingen met betrekking tot het Nederlands. Het belang van het Nederlands mag als wetenschappelijke taal niet uit het oog verloren worden. Een student moet zich evengoed kunnen uitdrukken in het Nederlands als in de internationale taal die in zijn vakgebied gangbaar is. Er moet ook aandacht besteed worden aan Nederlandse taalbeheersing.

Met betrekking tot taal in het onderwijs willen we ook een aantal bedenkingen meegeven. Er moet meer aandacht gaan naar taalvaardigheden op alle niveaus, zowel wat de eigen als de vreemde taal betreft. Bovendien moet erop gelet worden dat alles betaalbaar blijft. Als men extra taalcursussen aanmoedigt in het hoger onderwijs, dienen die het liefst gratis te zijn of alleszins betaalbaar. Voorts pleiten we ook voor de bescherming van het Nederlands als wetenschappelijke onderwijs- en cultuurtaal en pleiten we ervoor dat de overheid projecten steunt die dat stimuleren.

Ten slotte pleit VVS voor een gezond evenwicht tussen Nederlands als wetenschappelijke taal en de beheersing van de internationaal gangbare taal van het vakgebied, waarbij de vorming in de internationale taal in het curriculum opgenomen moet worden en het Nederlands als wetenschappelijke, onderwijskundige en cultuurtaal niet uit het oog verloren mag worden.

5. Vragenronde

De heer Luc Martens : Uw standpunt veronderstelt een veelheid van acties. In welke mate vindt u die terug in het voorstel van decreet ? Moet er geen breder actieplan geformuleerd worden om al die aspecten voldoende sterk afdwingbaar te maken ?

De heer Ludo Sannen : Ik volg de redenering van het VVS. Het is belangrijk dat de code een aantal elementen bevat om bewaking af te dwingen. Als concurrentie en competitie geïnterpreteerd worden als een marktgegeven hebt u gelijk om te stellen dat ze geen uitgangspunt mogen zijn. Ik bedoel echter veeleer dat een student zich als individu, als Europeaan, moet kunnen meten en dat de Vlaamse instellingen in het buitenland aantrekkelijk moeten blijven.

Mevrouw Chloë Heerman : Als we pleiten tegen concurrentie en competitie is het precies tegen het marktmechanisme. Met de twee andere elementen hebben we minder moeite.

We willen inderdaad veel en daarom pleiten we voor een breder kader. Als men een gedragscode opstelt en daarbij rekening houdt met de verzuchtingen van de studenten, is er al veel bereikt. We willen dat de overheid ook op andere terreinen actie voert om de Nederlandse taalbeheersing te stimuleren, niet alleen in het hoger onderwijs, maar beginnend in het kleuteronderwijs.

De heer Lucien Suykens : Vrezen de studenten niet dat instellingen steeds meer buitenlandse docenten gaan binnenhalen om hun concurrentiepositie te verstevigen ? Staat dat de democratisering van het onderwijs niet in de weg ?

Mevrouw Chloë Heerman : Democratisering moet het uitgangspunt blijven, samen met kwaliteit. In het begin van de studie moet opgelet worden met een teveel aan buitenlandse gastprofessoren, hun aantal moet gradueel opgevoerd worden. In een gedragscode kan daar aandacht aan besteed worden.

Op zich is het niet slecht dat studenten in aanraking komen met een vreemde taal als de docent die taal beheerst en kwaliteit biedt. Er zijn nog wel andere elementen van internationalisering waarmee de onderwijsinstellingen concurrentie kunnen voeren, onder meer het aantal uitwisselingsprogramma's. Een internationaliserende dimensie is waardevol maar moet gericht blijven op kwaliteit.

De heer André Moreau : De vraagstelling van de heer Suykens is interessant. Het parlement moet de volledige verantwoordelijkheid met betrekking tot de regelgeving in handen houden.

6. Toelichting door de Nederlandse Taalunie

De heer Johan Van Hoorde, senior projectleider Nederlandse Taalunie : Ik ben sinds tien jaar medeverantwoordelijk voor het taalbeleid van de Taalunie, van spelling over het woordenboekenbeleid tot taal- en spraaktechnologie.

Het beleidsbepalend orgaan van de Nederlandse Taalunie, het Comité van Ministers, heeft over deze materie nog geen standpunt ingenomen. Maar ook andere organen spelen een rol. Het Algemeen Secretariaat is het beleidsvoorbereidend en -uitvoerende orgaan. De Raad voor Nederlandse Taal en Letteren is het adviesorgaan. In opdracht van die raad werkt een werkgroep een rapport uit over 'Een samenhangend taalbeleid voor het Nederlands vanuit Europees perspectief'.

Aanvankelijk was het de bedoeling dat de werkgroep advies zou uitbrengen over het Europese beleid en over de handhaving en versterking van het Nederlands in een internationale context. Intussen is het echter duidelijk geworden dat nationale en internationale context met elkaar verweven zijn. Daarom buigt de werkgroep zich ook over het binnenlandse taalbeleid, onder andere over de rol van taal in het onderwijs, zowel als vak als als instructietaal.

Mijn uitgangspunt verschilt van dat van de vorige sprekers, die de taalproblematiek benaderden vanuit het onderwijsbeleid. Mijn vertrekpunt is de taal en niet het onderwijs.

Het taalbeleid dat de Taalunie voorstaat is een instrumenteel beleid, gericht op de concrete behoeften van de gebruikers van het Nederlands.

Voor die burgers is het Nederlands een instrument voor hun persoonlijke groei, culturele identiteit en maatschappelijk functioneren. Daarom moeten we

erover waken dat het instrument zo universeel mogelijk blijft en dat het alle denkinhouden kan omvatten en alle maatschappelijke sectoren kan blijven bestrijken. De gebruikers moeten alle instrumenten ter beschikking hebben om zich zo efficiënt mogelijk van het Nederlands te kunnen bedienen. Hulpmiddelen zijn bijvoorbeeld woordenboeken en grammatica's, maar ook moderne instrumenten zoals elektronische spellingscontrole.

Het is duidelijk dat de Nederlandstalige steeds minder alleen met het Nederlands uit de voeten kan. Steeds meer functionele relaties spelen zich af in een internationale context.

De verhouding tussen het Nederlands en vreemde talen is in zekere zin vergelijkbaar met die van de standaardtaal ten opzichte van dialecten. Ik zou talloze voordelen van dialecten kunnen opsommen : het belang ervan voor de identiteit en de continuïteit van de lokale gemeenschap, versterking van de solidariteit enzovoort. Ook dialectsprekers hebben echter voordeel bij een goede beheersing van de standaardtaal. Het komt erop aan om in elke sociale situatie de taal te kunnen kiezen die bij de situatie past. Zo zullen Nederlandstaligen in bepaalde situaties ook vreemde talen moeten kunnen gebruiken.

Het is belangrijk om het Nederlands te beschermen tegen functieverlies. Het moet in alle domeinen van de menselijke activiteit gebruikt kunnen worden. Nederlands moet dan ook in een wetenschappelijke context gebruikt kunnen blijven worden. Als Nederlands niet langer gebruikt wordt in de wetenschap, zal dat leiden tot functieverlies en bijgevolg tot verlies van prestige van het Nederlands. Het risico is dan niet denkbeeldig dat men op den duur niet langer zal kunnen communiceren over bepaalde wetenschappelijke domeinen, omdat bepaalde concepten en woordenschat verloren gaan. Het Nederlands zou dan een huis-tuin-en-keukentaal kunnen worden.

Een en ander betekent niet dat we blind moeten blijven voor de toenemende internationalisering. Het beleid heeft de plicht om jongeren hierop voor te bereiden. Kennis van andere talen, is daarbij essentieel. Het Engels wordt meer en meer een lingua franca. De Taalunie streeft naar een evenwicht tussen bescherming tegen de erosie van het Nederlands en een pragmatische houding in een veranderende werkelijkheid.

Vreemdetaalverwerving moet functioneel zijn. Taal komt pas tot leven in een sociale context. Taalverwerving in het onderwijs is vaak erg theoretisch.

Een algemene kennis van een andere taal volstaat niet om in die taal bijvoorbeeld een lastenboek voor een aanbesteding te lezen. In dit kader kan het nuttig zijn om een vreemde taal als instructietaal te gebruiken.

Wat is het voorlopige standpunt van de raad en het algemene secretariaat van de Nederlandse Taalunie ? Om het Nederlands tegen functieverlies te beschermen moet het gebruik van het Nederlands als taal van het bachelorsniveau verankerd worden. Uitzonderingen mogen slechts mogelijk zijn op basis van heldere en toetsbare criteria. Er is nog geen standpunt ingenomen over deze criteria. Anderzijds kunnen op mastersniveau andere talen gebruikt worden, waar het zinvol is. Ook over de criteria die bepalen of het gebruik van een andere taal zinvol is of niet, zijn voorlopig geen nadere criteria beschikbaar.

Studenten moeten zich al voorbereiden op de nieuwe situatie en docenten op het lesgeven in een andere taal. Het is belangrijk dat het Nederlands behouden blijft als geschreven bron, ook als cursusmateriaal. Het Algemeen Secretariaat deelt dit standpunt in grote lijnen. Men mag het mastersniveau niet zomaar prijsgeven, doch er moet afstemming gebeuren binnen de sector. Het onderwijs in Nederland en Vlaanderen moet in onderling overleg gecoördineerd worden en vergeleken worden in de praktijk. In het belang van het Hoger Onderwijs mogen er niet veel verschillen zijn, wat ook in het belang van de taalpolitiek speelt. Het Nederlands verder opgeven is geen goede zaak voor het geïntegreerd taalbeleid.

Verder wil ik hieraan nog enkele persoonlijke overwegingen toevoegen. Strikte criteria op mastersniveau kunnen voor een deel gehaald worden uit de filosofie van de behoeften van de gebruiker. Kijken we maar naar de kenmerken van het doelpubliek en hun opleiding, de reële kenmerken van de studenten in die opleiding en hun beroepskenmerken later. Bijvoorbeeld als de uitstroming in een beroep perspectieven biedt voor het Nederlands, dan kan het mastersniveau niet efficiënter gedoceerd worden dan in het Nederlands.

We moeten ons niet alleen beperken tot de keuze van Nederlands of een andere taal. Er bestaat tevens de mogelijkheid van combinatie van taalgebruik. Bijvoorbeeld na de masteropleiding of gespecialiseerde opleiding moet een specialist in staat zijn een wetenschappelijk discours te voeren met andere specialisten.

Geneeskundige teams werken vaak met verschillende nationaliteiten. Zelfs chirurgische ingrepen vinden plaats van op afstand. Daarop moet het wetenschappelijk onderwijs een voorbereiding bieden. Anderzijds zal de specialist in een Nederlandstalig ziekenhuis in Vlaanderen verstaanbaar moeten communiceren met verplegers en patiënten. Dat hoort tot het recht van de patiënt, om in zijn eigen taal behandeld te worden. De arts moet over zijn vak met niet vakgenoten kunnen praten. Dus het is allemaal veel genuanceerder dan het op het eerste zicht lijkt. Op hoger niveau wordt door de werkgroep van de Raad geopteerd voor de eerste cyclus in het Nederlands. Belangrijk is het blijvend gebruik van het Nederlands als taal voor wetenschappelijke publicaties als tegengewicht voor publicaties van specialisten in andere internationale talen. Binnen de communicatie moet het Nederlands een belangrijke functie blijven behouden. De hogere onderwijsinstellingen spelen ook hierbij een rol. We moeten de logica in vraag stellen als blijkt dat meer punten worden toegekend voor een oppervlakkige Engelstalige recensie dan voor een meer onderbouwd Nederlandstalig werk.

Examen afleggen in het Nederlands moet mogelijk blijven. Nemen we het voorbeeld van een wiskundige die minder sterk is in het Engels, die mag hierdoor niet gehinderd worden bij zijn examen wiskunde. We moeten talenkennis ruimer opvatten dan instructietaal. Er wordt te veel waarde gehecht aan 'offshore-Engels'.

Vaak wordt de indruk gewekt dat met Engels de wereld voor iemand opengaat, wat niet altijd en niet automatisch het geval is. In Groot-Brittannië worden in het bedrijfsleven programma's gebruikt die hiervoor waarschuwen, want de kennis op cultureel gebied van de te veroveren markten schiet vaak tekort. Ik wil een lans breken voor het inbedden van talen in de opleiding. En ik verwijs hier naar de studie toegepaste economie van de UFSIA die een sterke taalcomponent in de opleiding heeft ingebouwd. Het is mijn opvatting dat toegepaste economen die naast Engels ook Frans, Duits, Italiaans, Spaans of zelfs Russisch kennen, als toekomstige managers en leidinggevenden beter zijn toegerust dan zij die alleen maar 'offshore-Engels' kennen.

Tot besluit kan ik stellen dat zeker voor het bachelorsniveau het Nederlands moet gehandhaafd blijven. Voor de tweede cyclus is meer soepelheid vereist, wat niet wil zeggen dat het Nederlands automatisch opgeheven zal moeten worden. Hiervoor moeten nadere criteria en regels worden uitgewerkt. De criteria hoeven niet allemaal in een de-

creet bepaald te worden. Een decreet kan een kader scheppen met fundamentele garanties en soepelheid bieden. Er zijn verschillende mogelijkheden om tot vastlegging van de bovenbedoelde criteria en regels te komen, onder meer door auto-regulering door de sector zelf via bijvoorbeeld protocollen. Als men echter niet te veel aan de autonomie van de instellingen wil overlaten, kan ook gedacht worden aan een algemeen kader in het decreet met uitvoeringsbesluiten door de Vlaamse regering of met ministeriële richtlijnen, volgens mij echter steeds in samenspraak met de sector (instellingen en studenten) en niet van bovenuit. Ten slotte wil ik nogmaals pleiten voor een zo gezamenlijk mogelijke Nederlands-Vlaamse aanpak. De Taalunie is graag bereid om hiervoor het nodige platform en kader te bieden, in de lijn van haar verdragstaken.

7. Toelichting door het Algemeen Nederlands Verbond (ANV)

De heer Marc Cels, voorzitter van het Algemeen Nederlands Verbond (ANV) : Het ANV bestaat al 106 jaar en is een internationale culturele vereniging. De doelstellingen van het ANV zijn het behartigen van de belangen van het Nederlands als taal en van de Nederlandse cultuurgemeenschap, het behartigen van samenwerking en culturele integratie tussen de noordelijke en de zuidelijke Nederlanden en ten slotte contact houden met aanverwante taalgroepen. Uiteraard moesten wij reageren op het voorstel van decreet.

De vroegere taak van het ANV – het behartigen van de taal en cultuur, eerbied voor democratische communicatie en nieuwe samenwerkingskansen binnen de Nederlanden – blijft geldig wanneer een Engelse golf aanspoelt. Engels zal nog lang een wereldtaal zijn, maar dat stoort ons niet en dat is eigenlijk ons punt niet. Wij en alle andere gelijkgestemde verenigingen willen wel uw steun om te vermijden dat de overheid ongelukkige beslissingen neemt. Nederland heeft ons ondertussen geleerd hoe het kan mislopen.

Ik verwijs terzake naar het boek Tussen Cultuur en Politiek, uitgegeven naar aanleiding van ons honderdjarig bestaan. Op bladzijde 215 en 216 lezen we een bespiegeling over de beslissing genomen op 19 september 1989 door de Landbouwuniversiteit van Wageningen om bepaalde afstudeerrichtingen in het Engels te organiseren. Dat was negatief voor onze taal en onze cultuur, waarna minister Ritzen voorstelde om universitaire studies in het Engels te organiseren. Wij zijn er sterk van overtuigd dat een

maatschappij niet volwaardig functioneert wanneer de verticale gelaagdheid leemten bevat en/of anderszins de verschillende lagen niet of onvoldoende ten opzichte van elkaar geïntegreerd zijn. Daarom wijzen wij geregeld op de gevaren van zulke ingrepen. We hebben een mooi voorbeeld : de Vlaamse ontvoogdingsstrijd was er een van terugtalen van mensen die weggetaald dreigden te worden en dat dankzij onderwijs, sociale voorzieningen en economie. De ontvoogdingsstrijd heeft Vlaanderen een nieuw zelfwaardenbesef geschonken en dat heeft geleid tot een verzesvoudiging van het aantal studerende in de tweede helft van de vorige eeuw. Engels invoeren vanaf het derde jaar hoger onderwijs kan dan ook alleen maar schade berokkenen. Op bladzijde 216 maken we een aantal opmerkingen over de technische uitvoerbaarheid en de slechte kwaliteit van het Engels.

De heer Ludo Simons heeft daar in ‘Het ravijn tussen Essen en Roosdaal’ ook een hoofdstuk aan besteed. In het hoofdstuk ‘The language is whole the people’ wijst hij opnieuw de heer Ritzen als verantwoordelijke aan om vervolgens krantencommentaren te citeren.

Het belangrijkste deel uit onze bundel is de nota van de werkgroep Taal en Taalbeleid. Op bladzijde drie staat : Het gaat in onze probleemstelling dus uitdrukkelijk niet om een woordje buitenlands meer of minder, maar om de kwaliteit en eventueel zelfs het overleven van onze taal als volledig inzetbaar communicatiemiddel op alle niveaus, die op een nooit helemaal afdoende omschreven wijze gekoppeld is aan onze culturele beleving. Aantasting daarvan, bijvoorbeeld door slechte beheersing van meer talen, door slecht onderwijs of door een nalatige sfeer dienaangaande, brengt onze maatschappij meer schade toe dan wij geneigd zijn te denken. De eerste onderzoeksuitkomsten op dit punt zijn al bekend : de Engelse taal in de Nederlandse colleges is didactisch inadequaat.

Het woord colleges kunnen we op twee manieren interpreteren. Het verwijst enerzijds naar de lessen gegeven aan een universiteit, maar anderzijds ook naar secundaire scholen. Nadat men in Nederland het Engels had ingevoerd in het hoger onderwijs, zijn een aantal secundaire scholen ook overgeschakeld op het Engels. Dat is een verregaande toegeving aan een globaliserende trend en aan functionele grootschaligheid. Het ANV ziet niet in hoe dat verband houdt met de door ons gewenste interculturaliteit.

De situatie wordt, het voorgaande in acht genomen, natuurlijk ernstig, als prestigeachterstand de

landstaal haar eerste plaats op nationaal politiek niveau, in de wetenschap en in het bedrijfsleven zou gaan kosten. Als dat gebeurt – het bedrijfsleven en de wetenschap hebben daartoe al het voortouw genomen en de overheid volgt – dan heeft dit onvermijdelijk gevolgen. Ik zal een aantal heel concrete punten aanhalen, zodat de gevolgen van dit voorstel heel duidelijk worden.

- Het wordt minder interessant Nederlands te leren of studeren.
- Men kan met Nederlands in eigen gebied niet overal meer terecht.
- De opleidingen bieden steeds meer Engels, ook al werkt het vooralsnog slechter, bevoordeelt het Engelssprekenden, staat het de aandacht voor ontwikkelingen elders in de weg, creëert het zelfs een tweedeling in de maatschappij.
- De migranten komen in een extreem moeilijke situatie : zij moeten een taal leren die hen minder kansrijk maakt, aangezien de autochtone Nederlanders al snel opteren voor het internationale Engels.
- Nederlands leer materiaal en boeken worden duurder, apparatuur is alleen met hulp van Engels toegankelijk.
- Het Nederlands wordt een huis-, tuin- en keukentaal.

De verengelsing aan de top van de maatschappij is dus een ernstig risico. In mijn school hebben we roken in de derde graad verboden opdat de leerlingen uit de eerste graad niet zouden denken dat roken goed is en roken hoort bij groot worden. Op dezelfde manier vrees ik het ergste voor de communicatie in onze taal indien wij ondoordacht andere talen invoeren als onderwijstaal. Wij moeten wel meertalig zijn. Hiervoor bestaan goede cursussen en technieken. Ik wil aan de leden van de commissie vragen om deze punten ter harte te nemen. Ik kan u onze integrale tekst alleen maar aanbevelen om het voorstel van decreet te herwerken.

In onze persmededeling hebben wij de naam van de indiener van het voorstel van decreet niet vermeld om niet in polemieken te vervallen en omdat de heer Sannen goede onderwijsvoorstellen heeft gedaan. Dit voorstel van decreet is echter geen goed voorstel.

Wij vragen dat in de hogescholen en aan de eerste twee cycli van het academisch onderwijs, op taal-

cursussen na, uitsluitend in het Nederlands gedoceerd zou worden. Het ANV steunt ook de uitwisselingsprogramma's, die de geest van de uitwisseling respecteren. Voor het overige herhaalt de persmededeling dat de democratische communicatie voor ons een hoog goed is en dat we de duale maatschappij afwijzen.

Indien in een licentie van een bepaalde opleiding enkel in het Engels zou gedoceerd worden, zouden er uiteindelijk geen handboeken in het Nederlands meer zijn en zouden er geen leerkrachten meer zijn die voldoende gevormd zijn om dat vak te geven in het Nederlands in de derde graad van het secundair onderwijs. Dergelijke cascade moeten we vermijden. Ik vraag u deze richting niet uit te gaan.

8. Vragenronde

De heer Gilbert Van Baelen : Deze voormiddag zijn er andere meningen verkondigd, ook door de Nederlandse Taalunie. Iedereen pleitte voor het behoud van Nederlands als cultuur-, onderwijs- en onderzoekstaal. Het ANV wil blijkbaar de bepalingen van het decreet van 1991 wijzigen. Vandaag is anderstalig onderwijs in het hoger onderwijs immers mogelijk. Het ANV wil dat men enkel in het Nederlands les geeft, behoudens in taalopleidingen.

De heer Dirk De Cock : Het staat vast dat maar weinig allochtone leerlingen hoger onderwijs volgen, ondanks de inspanningen van het departement Onderwijs om hen een goede kennis van het Nederlands bij te brengen. Hoe zouden Engelstalige lessen in het hoger onderwijs hun participatie aan het hoger onderwijs beïnvloeden ?

Wat betreft de vergelijking met roken, denkt de spreker dat het gebruik van het Engels in het hoger onderwijs, bijvoorbeeld ouders ertoe zal aanzetten om aan te dringen op het gebruik van Engels in het middelbaar onderwijs ? Zal het Engels dan een hogere status hebben en een grotere aantrekkingskracht uitoefenen op scholen, leerkrachten, leerlingen en ouders ?

De heer Marc Cels : Wat onze vereniging wenselijk acht, is niet meteen irrationeel. Wij zijn van mening dat men bij de vervanging van het Nederlands als instructietaal telkens de waaromvraag moet stellen. Vervolgens moet men beoordelen of het aangevoerde motief, bijvoorbeeld vergroting van het bereik of internationale uitstraling, volstaat. Ik vind dat in elk geval geen overtuigende argumenten, en het ANV evenmin. Dit zijn immers maar enkele

van de waardevolle doelen. Laten we het beleid niet te veel zijn gang gaan ? Wij wensen geen wetten terug- of op te schroeven. Dat is de bevoegdheid van het parlement en wij respecteren dat.

Wij willen in elk geval aandacht vragen voor de status van de taal en voor de dynamiek die een voorstel concreet kan teweegbrengen. Wij moeten ons daarvan bewust zijn. Traditioneel zijn wij immers geneigd andere talen het prestige toe te kennen dat wij onze eigen taal onthouden.

De heer Pieter Huybrechts : Bedoelt de heer Cels dat het huidige gebruik van het Engels aan de universiteiten nu al een negatieve weerslag heeft op de wetenschappelijke publicaties in het Nederlands ?

De heer Marc Cels : Simon Stevin gaf destijds een goed voorbeeld door de Nederlandstalige gemeenschap niets te onthouden in een tijd waarin het Latijn de internationale wetenschapstaal was. Hij onthield trouwens ook het Latijn of de andere talen niets. Het gevaar waar wij op willen wijzen, is het dreigende dualisme, dat evolueert van georganiseerde taalvergliding naar kennisvergliding.

De heer Ludo Sannen : Iedereen zal het eens zijn met de laatste stellingname in de persmededeling. Het voorstel van decreet is echter genuanceerder. Niemand pleit voor een algemene omschakeling naar het Engels in de tweede cyclus van het hoger onderwijs.

De heer Marc Cels : Ik lees de tekst van onze persmededeling anders dan u. Ook wij zijn genuanceerd. Wat wij in de laatste alinea vragen is een verfijning van het voorstel, omdat wij bang zijn dat het decreet, eens het bekendgemaakt wordt, een verkeerd signaal uitstuurt. De verantwoordelijkheid komt vanaf dat ogenblik bij de instellingen te liggen, waardoor de 6 concrete punten uit het derde document stuk voor stuk bewaarheid zouden kunnen worden.

De heer Ludo Sannen : Het is wenselijk dat er een gelijklopende regeling komt in Nederland en in Vlaanderen voor het taalgebruik in het tertiair onderwijs, zei de vertegenwoordiger van de Taalunie. Wij willen met ons voorstel een dubbel signaal geven : voor een deel tegemoetkomen aan de behoeften én een duidelijk signaal geven aan Nederland dat wij een regeling wensen die ook aan onze bezorgdheid beantwoordt. Dat is in elk geval beter dan vasthouden aan een regeling die toch niet wordt nageleefd (zelfs niet in Vlaanderen), en die

een richting uitgaat die compleet tegengesteld is aan de Nederlandse ontwikkeling.

De heer Marc Cels : In Nederland zijn inmiddels tientallen secundaire scholen overgeschakeld op hetzelfde regiem als het hoger onderwijs, en wel onder invloed daarvan. Dat gebeurt om mercantiele en statusredenen, en vanwege een beperkt gevoel voor cultureel zelfbehoud. Ik zeg dat niet uit hartstocht of verkramptheid. De huidige opvatting over het Engels in het hoger onderwijs in Nederland is deels zelfvernietigend. Men moet zich in elk geval vooraf afvragen welke dynamiek het decreet op gang zou kunnen brengen. Het beleid moet concreet zijn.

De heer André Denys : Beperkt de essentie van uw persmededeling zich tot het pleidooi voor het leggen van de verantwoordelijkheid bij de Vlaamse Gemeenschap in plaats van bij de instellingen ?

Zijn er nog andere bekommernissen ? Dat is minder duidelijk.

Betreft het een persoonlijk standpunt, of een officieus of officieel standpunt van het ANV ?

De heer Marc Cels : De persmededeling komt officieel vanwege de vereniging. De tekst die in Neerlandia werd gepubliceerd, is mijn persoonlijk standpunt. De lange tekst is een product van de werkgroep Taal- en taalbeleid, geleid door een Amsterdamse taalkundige.

De heer André Denys : Wil u nog meer dan de verantwoordelijkheid bij de Vlaamse Gemeenschap plaatsen ? Volstaat dat als verfijning van het voorstel van decreet ?

De heer Marc Cels : Ik denk dat de docertaal Nederlands moet blijven, en dat tegelijk wel het taalonderwijs moet versterkt worden. Daarbij heb ik het overigens niet over de doctoraten.

9. Toelichting door de Vereniging van Vlaamse Moedertaaldidactici

De heer Hugo De Jonghe, voorzitter van de Vereniging van Vlaamse Moedertaaldidactici : Ik kan niet zo meteen een gedetailleerd antwoord geven op vraag naar het standpunt tegenover het voorgedragen voorstel van decreetswijziging. Het verenigingsbestuur heeft niet de tijd gehad om daar uitvoerig over te vergaderen. Er is wel, onder andere via e-mail, erg veel over gecorrespondeerd.

De vereniging kan zich wel globaal opstellen achter een tekst die destijds door professor Frans Daems van de Universitaire Instelling Antwerpen in 1998 in De Standaard werd gepubliceerd. Veel van wat ik hier zeg, is gebaseerd op die tekst. Ik zou twee dingen willen doen. Nadat ik eerst mijn grote persoonlijke tevredenheid zou willen uitspreken over wat de studente deze morgen heeft laten horen in verband met de versterking van het taalvaardigheidsonderwijs. U zal begrijpen dat dit voor de VVM de hoofdzorg uitmaakt. Ik wil hier twee elementen aanhalen.

Het eerste is gebaseerd op een kritisch lezen van de overigens uitstekend geschreven toelichting bij het voorstel. Deze lectuur heb ik een paar keer overgedaan met telkens wat tussentijd. Het was de bedoeling om zoveel mogelijk te ontwarren wat er achter de woorden en de tekst zit. Dit heeft geleid tot een aantal bedenkingen. Die bedenkingen zal ik zo dadelijk laten zien. In de tweede plaats zijn er een aantal punten die gebaseerd zijn op een verder uitspinnen van de tekst van het voorstel. Welke gevaren kunnen ons daarbij bedreigen ?

Concrete voorstellen heb ik, zoals gezegd niet te doen. Ik heb wel met veel plezier geluisterd naar wat deze morgen werd verteld vanuit de VLIR. Er zitten ongetwijfeld goede en haalbare elementen in.

Het globaal standpunt van de VVM is gebaseerd op de tekst van Frans Daems. De VVM kant zich tegen een wijziging van de decreten van 21 juni 1991 en van 13 juli 1994 betreffende het taalgebruik aan de universiteiten en hogescholen. U moet dit goed begrijpen. De VVM kant zich tegen een wijziging zoals ze op dit ogenblik in de tekst te zien is. Ze kant zich niet tegen een wijziging op zichzelf. Een wijziging zou inderdaad moeten beantwoorden aan een aantal criteria. De vereniging vindt die wijziging niet nodig en voor bepaalde ontwikkelingen zelfs nefast, meer bepaald met betrekking tot het gebruik van de talen in Europa en zeker niet in de laatste plaats met de betrekking tot de beveiliging van de belangen van het Nederlands als wetenschappelijke taal. Ik geloof dat dit laatste punt in overeenstemming is met veel van wat we al hebben gehoord. Dit werd overigens ook duidelijk als zorg, bij de toelichting van het voorstel, geformuleerd.

Het lijkt erop dat, wanneer men het voorstel leest, alles is uitgedacht in het voordeel van onze eigen studenten. Men kan zich niet van de indruk ontdoen dat er op zijn minst ook een andere bedoeling achter zit. Het is namelijk de bedoeling dat er ook

vreemde studenten naar het hoger onderwijs gehaald worden. We zien niet graag dat onze eigen studenten vertrekken terwijl er niets zou tegenover staan. We willen vreemde studenten aantrekken. Dit moet dan maar gebeuren door bepaalde toegevingen te doen op het vlak van de taal.

Het tweede element betreft de inhoud. Gaat het in werkelijkheid over meertaligheid, over internationalisering, over contacten met andere talen en culturen ? Ik herinner mij dat er dit jaar nog een brief vertrokken is naar de scholen in het kader van het Europees jaar van de talen. Deze brief werd ondertekend door de voorzitters van de Kamer en de Senaat.

In deze brief werd gesteld dat hoe meer talen men kent, hoe rijker men ervan wordt. Dit is inderdaad zo. Maar opnieuw kan men zich bij het lezen van de tekst niet ontdoen van de indruk dat het toch in hoofdzaak gaat om het vervangen van het Nederlands door het Engels.

De volgende bedenking is dat Vlaanderen een strengere wetgeving heeft dan andere landen, zoals Frankrijk.

Mijn ervaring met Frankrijk is dat men er geen behoefte heeft aan een dergelijke strenge wetgeving. Vorige week sprak ik nog met een van de vijf Franse specialisten paleontologen die zich bezighouden met de studie van menhirs en dolmens. Deze persoon publiceert heel vaak. Mijn vraag was dan, denkende aan deze hoorzitting, of hij dit in het Engels deed ? Uiteraard doet hij dit niet. Dit gebeurt enkel in het Frans. Het gaat dus niet om cursussen maar om wetenschappelijke publicaties. Of deze publicaties in het Engels vertaald worden is voor deze man niet van het minste belang. Vlaanderen heeft een strengere wetgeving dan andere landen, zoals Frankrijk. Betekent dit dan dat er op mastersniveau meer cursussen in het Engels gegeven worden ? Hoegenaamd niet.

Een voorlaatste vraag is of Vlaanderen zijn regelgeving moet versoepelen. Ik ga er volledig mee akkoord dat die twintig procent moeten verdwijnen. De vraag is of Vlaanderen wel voldoende verneerlandst is. Het Nederlands staat in de grondwet ingeschreven als de officiële taal van Vlaanderen. Contact met Vlamingen in het buitenland leert mij wel wat anders. Heel veel mensen die men in het buitenland op congressen of als toerist ontmoet, beheersen het Nederlands duidelijk onvoldoende om te kunnen zeggen dat het Nederlands hun moedertaal zou zijn. Ook in dat opzicht zitten we nog steeds met een duale maatschappij. Het is voor een

gebruiker van het Nederlands in Vlaanderen vaak heel erg moeilijk om contacten te leggen met de mensen op straat. Dit probleem kennen de Fransen, Duitsers en Engelsen niet in hun eigen taalomgeving. Een andere vraag hierbij is of ons historisch besef dan zo vervaagd is dat we niet meer zien hoe het Nederlands hier moet worden beschermd.

Een laatste bedenking bij de toelichting is dat de decreten op het gebruik van de talen aan de universiteiten en aan de hogescholen respectievelijk tien en zeven jaar oud zijn. De vraag is nu hoe het met handhaving hiervan zit. Het is niet alleen een kwestie van regelgeving maar ook van handhaving. Binnen hoeveel jaar komt de volgende stap waarbij weer eens wordt aangepast aan een toestand die onder de hand is uitgelopen ? Zal ook nu het gebrek aan handhaving niet onvermijdelijk tot verdere toegevingen leiden ? Ik zou hier niet van mogelijkheid of waarschijnlijkheid maar van een zekerheid grenzende waarschijnlijkheid willen spreken.

Verder krijgt u nog een tiental punten die in hoofdzaak te maken hebben met potentiële gevaren en bedenkingen van moedertaal didactici die in Vlaanderen aan de universiteiten en de hogescholen te horen zijn. Een eerste bedenking is het nog steeds ondermaatse taalvaardigheidsniveau van de gemiddelde Vlaming na zeven decennia vernederlandsing van het secundair onderwijs. Dit wordt nu ook nog in de hand gewerkt door de vercommercialiseerde (ook openbare) media. Vervolgens hoort men ook vaak zeggen dat iemand perfect Frans, Duits, Engels of Nederlands spreekt. Dat perfect moeten we maar weglaten. Het is een fictie. Het is vrijwel onmogelijk. Persoonlijk heb ik een dochter die al vijftien jaar in Duitsland woont en die les gegeven heeft aan het Goethe-instituut. Wanneer zij een tekst geschreven heeft, laat zij dit echter nog steeds eens nalezen door een Duitser.

Verder is het een fictie dat het Engels de lingua franca van Europa of zelfs van de wereld zou zijn. Taalkundigen weten wel beter. Hét Engels bestaat niet. Er zijn zeer veel verschillende soorten Engels. Men heeft het Engels van de native speakers en het zogenaamde conference Engels. Dit laatste is vaak een schabouwelijk Engels. Ik vrees dat cursussen die in de tweede cyclus gegeven worden heel vaak van dat tweede niveau zullen zijn.

Voorts is het een absolute noodzaak dat de kwaliteit van onderzoek en onderwijs niet opgeofferd worden aan bedenkelijke wervingsbedoeelingen.

Buitenlandse studenten moeten hiernaartoe komen omdat de colleges interessant zijn en niet omdat ze in het Engels gegeven worden. Een onvermijdelijk gevolg is dat het Nederlands zich binnen zeer korte tijd beroofd zal zien van een bijzonder moeizaam verworven wetenschappelijke meta-taal. Dat leidt op vrij korte termijn tot een duale maatschappij, met diegenen die in het Engelse circuit meedraaien en diegenen die erbuiten staan. Tevens bestaat het gevaar dat ons goede vreemdetalenonderwijs – dat onze leerlingen en studenten prima toegang verleent tot de wereld buiten het Nederlandse taalgebied – op hoger én secundair niveau in het gedrang komt.

Ook is er het gevaar dat ons universitair onderwijs zich door een onvermijdelijk lagere taalkwaliteit definitief onder het niveau van (uiteraard eentalige) Engelse universiteiten plaatst. De verborgen agenda van de Engelsen lijkt erin te bestaan om zoveel mogelijk sectoren door het Engels in te laten palmen. Het is al op tal van gebieden gebeurd. Als de deur wordt opengezet in het hoger onderwijs voor het Engels als onderwijstaal en niet alleen als publiceertaal, dan komt er een reusachtig gebied binnen hun bereik.

De Engelsen kijken daar helemaal anders tegenaan dan de Fransen. Die laatsten hebben een defensieve ingesteldheid die de Engelsen niet hebben. Die zijn in veel gevallen nauwelijks geïnteresseerd in vreemdetalenonderwijs. Ze ambiëren het Engels als bestuurstaal in Europa. Voorts verzaken we vrijwel elke mogelijkheid om anderstalige studenten tot het aanleren van het Nederlands aan te zetten. Als iemand in Spanje gaat studeren, leert hij eerst Spaans. Studenten die zich inschrijven voor een cursus via de DAAD in Duitsland, krijgen eerst enkele maanden een intensieve cursus Duits vooraleer ze toegelaten worden tot de universiteit. Vlaanderen kan beter onze onderzoekers helpen om de resultaten van hun onderzoek goed in andere talen te vertalen en in het buitenland bekend te maken. Zo kan het buitenland kennis nemen van de kwaliteit van ons onderzoek en dat zal de interessante studenten aantrekken.

10. Vragenronde

De heer Dirk De Cock : Zegt u dat de studenten die deel wensen uit te maken van het Erasmus-project en naar Vlaanderen komen, dat onze universiteiten en hogescholen de intentie hebben om hen in het Engels op te vangen om het aantal studenten die ze afgeven aan andere universiteiten in Europa te compenseren ? Dat staat haaks op het Erasmus-

project dat zegt dat men studenten voor een bepaalde tijd wil onderdompelen in de taal en cultuur van een ander land door middel van studie.

U breekt ook een lans voor het behoud van onze voorsprong als afgestudeerden van het Vlaamse onderwijssysteem dat een gedegen opleiding in meertaligheid aflevert. U stelt dat we die voorsprong uit handen geven als onze opleidingen in het Engels zijn. Bent u van mening dat we de Angelsaksische wereld een ongelooflijk voordeel gunnen als we overschakelen op het Engels omdat we, hoe goed ons onderwijs in het Engels ook is, nooit het niveau bereiken van de moedertaalsprekers ?

De heer Hugo De Jonghe : Het antwoord op de twee vragen is ja.

De heer Gilbert Van Baelen : Ik ondersteun de argumenten van de heer de Jonghe. Het taalvaardigheidsniveau, ook van het Nederlands, is inderdaad zeer belangrijk. Twee uitspraken hebben me evenwel verrast. U kan zich enerzijds vinden in de voorstellen van de VLIR en anderzijds zegt u dat de 20 procent ter discussie moet staan. Dat staat haaks op datgene wat u later vertelt. Voorts ondersteun ik uw analyse over de plaats die het Engels op dit ogenblik aan het innemen is, maar ik geloof niet dat we dat kunnen terugdraaien. Dat wil niet zeggen dat het behoud van het Nederlands als onderwijs-, onderzoeks- en wetenschapstaal in het gedrang moet komen.

De heer Pieter Huybrechts : Zegt u dat het Engels voor de Vlamingen geschikt is als publiceertaal, maar nefast is als onderwijstaal ?

De heer Chris Vandenbroeke : Is het mogelijk dat u zich geërgerd heeft aan het standpunt van de Vlhora ?

De heer Ludo Sannen : Ik onderschrijf de bekommernis van de heer De Jonghe, met name de versterking van de taalvaardigheid. Ik ben het er mee eens dat Vlaanderen niet volledig vernederlandst is. Ik denk dat de vraag van de studenten om daarover campagne te voeren terecht is. De overheid heeft daarin ook een blijvende rol te spelen. Wat dat betreft is er de laatste jaren inderdaad een zekere laksheid opgetreden. De media spelen daarin ongetwijfeld ook een rol. Die bekommernis moet aanwezig blijven, maar de vraag is of dat in relatie moet staan met de doelstelling van dit voorstel van decreet. We moeten bij een wijziging van een decreetgeving de nodige voorzichtigheid aan de dag leggen. Ik pleit voor een duidelijke regelgeving die

gehandhaafd moet worden. U stelt vast dat de handhaving vandaag achterwege blijft.

U hebt naar de VLIR als de 20 procent verwezen. Hoe ziet u het dan om de verengelsing niet verder te laten oprukken en toch tegemoet te komen aan bepaalde noodwendigheden ?

De heer Luc Martens : U stelt dat een nieuw voorstel van decreet maar mogelijk is als het kadert in een bredere strategie. Ik heb de indruk dat universiteiten en hogescholen zich in dit dossier gemakkelijk laten leiden door hun ambitie om een belangrijk deel van de markt in een Europese context te verwerven en dat het gevecht om een eigen territorium te verruimen vaker doorweegt dan de zorg om de taal als zodanig zodat doelstellingen op korte termijn belangrijker zijn dan die op lange termijn. In welke mate kan een deel van die besluitvorming gesitueerd worden op het niveau van de instellingen ? Wat is de vrije ruimte die de overheid kan geven ?

De heer Hugo De Jonghe : Wat vanochtend door de VLIR gezegd is, lijkt me, binnen de opstelling van het voorstel-Sannen, bruikbaar als discussiebasis.

De twintig procent is al lang door de feiten achterhaald. Het is ook moeilijk om dit tot twintig procent terug te schroeven en ook moeilijk te verantwoorden. We beschikken niet over objectieve criteria. Twintig procent is hakken met de botte bijl. Dan is het aangewezen om de criteria te verbeteren.

De vraag is dan welke ruimte men in de besluitvorming moet toespelen aan de instellingen. Dan komt het probleem op de proppen van de handhaving van de regelgeving. Als dat niet gebeurt, wordt de toelaatbaarheid telkens verhoogd en klopt de situatie weer niet met de regelgeving. Het lijkt me niet de taak te zijn van de VVM om hiervoor een systeem te bedenken. Moet daarbij de Taalunie ingeschakeld worden ? Waarschijnlijk moet dit in overleg met Nederland gebeuren, hoewel dat zeer moeilijk zou kunnen blijken. Men moet tot een regelgeving komen die het oude korset van twintig procent doorbreekt en anderzijds het belang van de studenten, van het Nederlands, van het onderwijs en het onderzoek vrijwaart. Voor dat laatste zie ik bij een verengelsing nauwelijks kansen. De verdienste van de vroege Vlaamse wetenschappers die vanaf de jaren dertig het Nederlands als onderzoekstaal gehanteerd hebben, is reuzengroot. Wat zij gepresteerd hebben, mogen we in geen geval prijsgeven.

Niet alles wat gepubliceerd wordt, is kwalitatief hoogstaand. Dat moet niet alleen in het Engels, maar jonge wetenschappers moeten nu eenmaal hun eigen kansen vrijwaren. Het zou anders moeten kunnen. Abstracts zouden bijvoorbeeld in het Engels kunnen verspreid worden en grondige publicaties in het Nederlands. Die publicaties die echt de moeite waard zijn zouden dan met steun van de overheid meteen in het Engels kunnen omgezet worden. Onderwijs in het Engels heeft zonder twijfel een nefaste invloed op het Nederlands in Vlaanderen.

Het verheugt me dat de heer Sannen zegt dat een aantal van de tien punten bewaking behoeven. Het zou prachtig zijn als dit kon.

Het is evident dat de beregeling van het gebruik van het Nederlands in het onderwijs in een bredere strategie moet ingepast worden. Er is immers sprake van een verborgen agenda. De verengelsing van ons onderwijs is gaande. Een nieuwe regelgeving zal die tendens zelfs niet afremmen. Dat het hoger onderwijs een soort marktambitie heeft, lijkt me overduidelijk.

De heer Ludo Sannen : Men kan het aantrekken van buitenlandse studenten vanuit een marktgegeven bekijken. Maar een confrontatie met buitenlandse docenten en studenten is toch ook een verrijking van de kwaliteit van het onderwijs in de instellingen zelf.

De heer Hugo De Jonghe : Het aantrekken van buitenlandse studenten moet worden aangemoedigd door de kwaliteit van wat geboden wordt : onderwijs en onderzoek. Dit moeten we in het buitenland bekend maken en daar kan de overheid een belangrijke rol in spelen. Ik heb geen bezwaar tegen het aantrekken van buitenlandse docenten, op voorwaarde dat studenten hen verstaan. Men kan aan buitenlandse docenten niet alleen kwaliteitseisen opleggen in verband met hun vakkennis maar ook in verband met hun beheersing van het Engels.

De heer Chris Vandenbroeke : Ik heb er geen enkel probleem mee als een buitenlandse docent die een expert bij uitstek is in zijn vakgebied, desnoods in geradbraakt Engels binnen het quorum van 20 procent doceert.

Financiering was tot nu toe het criterium dat op en top speelde omdat die per capita gebeurde. Bij wat in voorbereiding is spelen interne kwaliteitscriteria. Dit is de foutieve inschatting van de Vlhora.

Als buitenlandse studenten naar hier komen wordt dat beschouwd als een verrijking voor Vlaanderen, maar Vlaanderen past zich aan de verengelsing aan. Als onze studenten migreren doen ze dat in de geest van Erasmus : ze ondergaan een cultuurbad om in het buitenland te kunnen functioneren in de taal van dat land. Culturele verrijking mag niet unidimensioneel zijn.

De heer Ludo Sannen : In de financiering spelen de studenten een rol maar juist de hogescholen zitten met een gesloten enveloppe. Het aantal studenten speelt er dus een minder grote rol dan bij de universiteiten.

We moeten buitenlandse studenten niet aantrekken om dan uitsluitend in het Engels te doceren wegens hun aanwezigheid. Dat is niet het uitgangspunt van dit voorstel van decreet.

11. Toelichting door de Vereniging Algemeen Nederlands (VAN)

De heer Ghislain Duchâteau, vertegenwoordiger Vereniging Algemeen Nederlands (VAN) : Ik sluit me aan bij de uiteenzetting van de heer De Jonghe. Ik sta ook achter de mededeling van het kabinet van minister Anciaux die op 7 maart 2001 verspreid werd. Daarbij werden zes argumenten opgesomd om het Nederlands in het hoger onderwijs te verdedigen.

Het uitgangspunt van mijn uiteenzetting is de kwaliteit van het hoger onderwijs en de invloed van het taalgebruik daarop. Ik zal de problematiek benaderen vanuit een strikt didactisch-linguïstisch uitgangspunt. Daarbij zal ik me uitsluitend baseren op empirisch onderzoek.

Onderzoek over deze aangelegenheid werd vooral verricht in de Verenigde Staten. Engelstalige studenten kregen er les van niet-Engelstalige docenten. De kritiek van de studenten was ongenadig. Deze situatie verschilt fundamenteel van de situatie bij ons : hier gaat het om niet-Engelstalige studenten die les krijgen van docenten die evenmin het Engels als moedertaal hebben. Het enige onderzoek dat me in dit verband bekend is, is het proefschrift van mevrouw Vinke van 1995. Ik zal me voor deze uiteenzetting baseren op haar artikel "De haalbaarheid van Engelstalig onderwijs in Nederland". Het onderzoek beperkte zich tot de studiedomeinen technologie, agrarische wetenschappen en economie. Het maakt duidelijk dat het gebruik van het Engels in plaats van de moertaal een betekenisvolle invloed heeft op de leerresultaten.

De docenten uit het onderzoek beheersten het Engels zeer goed. Het onderzoek bestaat uit twee delen : een exploratieve studie op basis van een enquête bij docenten (daaraan namen 131 respondenten deel van de 245 aangezochte personen) en een observatie-onderzoek waarbij 14 docenten van de Technische Universiteiten van Delft en Eindhoven tweemaal hetzelfde hoorcollege gaven : een keer in het Nederlands en een keer in het Engels.

Over het algemeen lijkt een beperkt effect te bestaan van de omschakeling. Bij nader toezien zijn er toch duidelijke verschillen.

Uit de exploratieve studie blijkt dat de docenten die lesgeven in het Engels beperkingen ondervinden op het gebied van redundantie, woordenschat en helderheid en nauwkeurigheid in de formulering. Bovendien neemt het vermogen van de docenten af om met die aspecten van doceren om te gaan die buiten hun voorbereiding vallen en neemt de werklast toe, zowel wat de voorbereiding betreft als op het vlak van de mentale inspanning. Ten slotte beoordelen de docenten de kwaliteit van hun onderwijs minder positief.

Uit het observatie-onderzoek bleek dat Engels als instructietaal leidt tot minder redundantie in de presentatie van de leerstof, een lagere spreeknelheid, minder expressiviteit en minder helderheid in de uitleg.

Dat betekent verminderde leeropbrengst voor de studenten. Een derde deelonderzoek heeft aangetoond, dat de loutere omschakeling van het Nederlands naar het Engels voor de studenten een duidelijke hinder betekende.

Bepaalde gunstige omstandigheden kunnen de nadelige invloed van doceren in het Engels neutraliseren : naarmate de docenten langer in het Engels doceren en het Engels beter beheersen, ligt het rendement hoger. In het onderzoek werd enkel het doceergedrag bij hoorcolleges geanalyseerd. Als er interactie met de studenten moet plaatsvinden, is er veel meer flexibiliteit vereist. Het wordt dan nog moeilijker.

Welke maatregelen kunnen er worden genomen om een potentieel verlies aan kwaliteit door het gebruik van het Engels als instructietaal terug te dringen ? De docenten zouden kunnen worden onderworpen aan een test, die bijvoorbeeld vanuit de toegepaste taalkunde zou kunnen worden opgesteld. Daarnaast kunnen de docenten taaltraining volgen. Voor het opstellen van de test kan vertrokken worden van de volgende criteria : redundantie,

helderheid en nauwkeurigheid van de uitleg, duidelijke structurering en talige flexibiliteit.

Een tweede maatregel voor docenten die niet slagen voor de hoogwaardigheidstest is de mogelijkheid om een trainingsprogramma in te lassen. Dat trainingsprogramma moet gericht zijn op de specifieke communicatieve vaardigheden. In de eerste plaats discursieve competentie, hoge redeneerbaarheid is daarbij noodzakelijk.

Er is ook strategische competentie met redundantie, helderheid en nauwkeurigheid in de formulering en taaltraining op compensatiestrategieën. Er zijn tevens technieken voor voorbereiding op onderwijs in het Engels. Docentenactiviteiten zouden door de studentenactiviteiten kunnen worden vervangen in bepaalde studiestrategieën en de frequentie bij het visualiseren en schematiseren van de leerstof zou moeten worden opgedreven, ook de frequentie in gebruik van ondersteunend materiaal in de vorm van demonstraties, ook een basiscursus vakterminologie.

Een programma kan worden voorzien om de gebrekkige taalbeheersing te verbeteren van de docenten, die in een andere dan hun eigen taal doceren. Een dergelijke taaltraining is niet te ontwerpen door een persoon, noch door een instituut. Dat vraagt een team met een vakspecialist, een onderwijsdeskundige, een vreemde talenspecialist of een toegepaste taalwetenschapper.

In het observatieonderzoek ging het over hoorcolleges, die goed voor te bereiden zijn, terwijl weinig flexibiliteit nodig is. Als we de huidige tendensen in het onderwijs in het algemeen overzien, constateren we een steeds toenemend gebruik van andere werkvormen dan de traditionele hoorcolleges.

We zien ook een toenemende verantwoordelijkheid van de studerende voor hun eigen studieontwikkeling en dat gaat van zelfstandig werken naar zelfstandig leren, naar zelfverantwoordelijk leren. Beide laatste vormen van studeren zijn beslist van toepassing op de tweede cyclus. Verzelfstandiging betekent ook een rolwisseling voor de docent naar een ontwerper van studieopdrachten, naar begeleider van de studies, naar iemand die dat zelfstandig leren moet evalueren; een evaluator. In dat verband haal ik enkel de toenemende tendens aan van probleemgestuurd leren.

Ik verwijs naar de uitgangspunten: zelfsturend leren, coöperatief leren en probleemoplossend leren zijn dus de uitgangspunten. In de methodiek zien we dat het woord probleem en taak voortdu-

rend terugkomt. In verband met die methodiek wordt er een zevenvoudige stappendidactiek gehanteerd.

Als u die zeven punten gaat overwegen en even kijkt naar het mogelijke aandeel van wat de docenten en de studenten daar aan inbreng hebben, dan merkt u heel duidelijk dat voor de docenten en meer nog voor de studenten een belangrijke inbreng noodzakelijk is. Die mensen moeten dat allemaal gaan doen in een andere taal dan hun moedertaal. Dat moet moeilijkheden opleveren. Dat betekent voor alle betrokkenen een echte belasting. In deze vorm van interactie met improvisatie is flexibiliteit van alle betrokkenen in het hanteren van het werkingsinstrument, de taal, het Engels, van eerste orde om resultaat te halen. Het rendement hierbij moet minder worden ingeschat dan wanneer dat in de eigen taal gebeurt.

Graag wil ik besluiten met enkele overwegingen. Op het eerste gezicht is het gebruik van het Engels als onderwijstaal niet meteen een grote belemmering voor de studenten. Zoals blijkt uit de studie van Diana Vinke betekent de invoering van de vreemde taal in het normaal studiecursus en zeker voor het probleemoplossend discursief leren een in te schatten enorme moeilijkheid. Wij moeten uit alles wat uit het wetenschappelijk onderzoek blijkt, hoe beperkt dat ook is, en ook uit wat we speculatief kunnen inschatten voor de hogere werkvormen, besluiten dat het gebruik van een andere taal dan de moedertaal de kwaliteit van het onderwijs in aanzienlijke mate negatief beïnvloedt. Als men verlies van studierendement door het gebruik van het Engels wil voorkomen, dan moet men daar wat aan doen. Dat betekent dus dat er een prijs moet worden betaald.

De prijs kan enerzijds een financiering inhouden voor opleidingsprogramma's voor docenten. Anderzijds komt er een andere prijs van niet-materiële aard, namelijk het verlies van studierendement. Is de politieke wil aanwezig om dat verlies aan studierendement accepteren? Of willen de politici de nodige maatregelen treffen om de opleiding van de docenten en de studenten anders te organiseren om dat kwalitatief goed te doen in dat Engels? Dan moet men daar de nodige middelen voor voorzien. Hier past het even de Nederlandse minister-president Wim Kok te citeren: "Door het wegvallen van grenzen neemt het belang van talenkennis steeds meer toe, maar tegelijkertijd ziet men dat wij onze eigen taal en cultuur, onze nationale identiteit steeds meer koesteren." Evenwicht tussen globalisering en culturele identiteit moet de maatstaf zijn voor elk initiatief in het Vlaamse Parle-

ment. Hier kan dat de volledige intrekking van de ontwerptekst van decreet zijn omdat de overtuiging in kringen van tegenstanders van de versoepeling vast aanwezig is dat er in de tweede cyclus hoger onderwijs met de bestaande vijf bepalingen die vervat liggen in artikel 61 van de wet van 12 juni 1991 op het universitair onderwijs en in artikel 53 van de wet van 13 juli 1994 voor het hoger onderwijs voldoende kansen zijn. De bestaande vijf bepalingen zouden al voldoende ruimte geven om mee te stappen in de internationalisering. Geen versoepeling dus, behoud van de bestaande decreetale situatie op grond van de bezorgdheid voor de intrinsieke onderwijskwaliteit, daarvoor pleit ik hier.

12. Vragenronde

De heer Dirk De Cock : Ik onthoud dat de taalbeperking bij de docenten, waarbij ze overschakelen naar een derde taal, hun werkdruk hoger maakt door een langere voorbereidingstijd en mindere kwaliteit. Kwaliteit is ook een van de uitgangspunten van de Sorbonne- en Bolognaverklaringen. Voor de studenten levert het kwaliteitsverlies op, vermits ze trager studeren en minder nuanceringen kunnen aanbrenge in die vreemde taal. 30 jaar onze eigen universitaire taal in het Nederlands beleven, met een toename van welvaart en welzijn, dat mis ik in uw betoog. Wat is naar uw mening de status van onze taal als ze niet meer volledig als instrument van kennisoverdracht wordt gebruikt, ook niet bij de hoogste geledingen van ons onderwijs ?

De heer Ludo Sannen : Ik ben het eens met uw slot waarin u stelt dat we moeten zoeken naar een evenwicht tussen identiteit en globaliteit ; maar niet met het besluit dat u daaruit trekt. Elke regelgeving die wij moeten uitwerken is een regelgeving die beide bekommernissen inhoudt. Deze conservatieve benadering deel ik niet. Toch wil ik mijn appreciatie uitdrukken over de constructieve bijdrage die u deed door de toelichting van die studie, die nogmaals bewijst dat we zeer voorzichtig moeten zijn wanneer Nederlandse taaldocenten het nodig zouden achten om hun onderwijs in het Engels of een andere taal willen geven. Dat moet een bekommernis blijven. Er moet een stuk voorwaardelijkheid ingebouwd worden, die door de instelling of door de Vlaamse overheid zou kunnen vastgelegd worden, onder welke voorwaarden en in welk kader het toch mogelijk zou zijn om in een andere taal onderwijs te geven.

Volgens u is het onmogelijk de kwaliteit te bewaren van probleemoplossend leren.

De heer Ghislain Duchâteau : Het is niet onmogelijk, maar we mogen niet vergeten dat probleemoplossend leren neerkomt op abstract denken, op discussiëren en debatteren en op nuanceren. Om daarvan de kwaliteit te garanderen is een grote flexibiliteit nodig.

De heer Ludo Sannen : Ik kijk uit naar de tussenkoms van de heer Soete die moet aantonen dat de kwaliteit van de opleiding Economie aan de Universiteit van Maastricht aan de internationale kwaliteitsnormen voldoet.

De heer Chris Vandenbroeke : Bologna komt op ons af, maar we hoeven daar eigenlijk geen schrik voor te hebben. Wij mogen de kwaliteit die we altijd gebracht hebben zeker niet hypothekeren.

Wat is een goede les en wat is een saaie les ? Een saaie les is een les waarin een professor iets komt aflezen. Wat is een interessante, verrijkende les ? Dat is een les waarin de professor aankondigt over welke cursusbijziden hij het zal hebben om het vervolgens te larderen met goedgekozen citaten in verschillende talen. De professor is een native speaker en brengt de grootste en meest subtiële nuances aan bij wat nadien gelezen kan worden. Als we die man in een keurslijf dwingen zal hij oersaai voorlezen. Na drie lessen wordt met recht en rede massaal gebroost. Een ongelofelijk kwaliteitsverlies.

Ik weet dat er uitzonderingen zijn en wil niet veralgemenen. Als we de kwaliteit willen garanderen, moeten we onze docenten trainen tot native speakers. Wellicht zal dat in een groot aantal van de gevallen lukken, maar zullen de studenten nog in staat zijn deze subtiële en in het Engels geformuleerde redeneringen te volgen ? Ben ik een chauvinist als ik vraag ons aan de decreten van 1991 en 1994 te houden ? Voor mij is dat de essentie en moeten we opletten voor modieuze uitwassen.

De heer Ghislain Duchâteau : De heer Sannen houdt wellicht vast aan zijn voorstel van decreet. Daarmee wil ik evenwel geen afbreuk doen aan zijn bereidheid tot nuanceren. Ik vind u geen chauvinist. U heeft het alleen maar over hoorcolleges, maar aan de universiteit wordt op een interactieve manier gewerkt waarbij nuanceren en redeneren ook de taak van de student is. Dat kan best in de eigen taal.

De heer De Cock vroeg wat de gevolgen zullen zijn voor de status van het Nederlands. De status van het Nederlands als onderwijstaal en als wetenschapstaal zal zeker geschaad worden bij een toenemende verengelsing zoals in Nederland. De weerslag naar beneden toe zal eveneens groot zijn. In het tijdschrift *Levende Talen*, 2^e jaargang, nr. 1 van maart 2001 vermeldt Ineke Huibregtse in haar artikel "Onderwijs in twee talen" hoe in een opvallend versneld tempo ook de scholen voor voortgezet onderwijs (ons secundair onderwijs) in Nederland aan het verengelsen zijn.

Een aantal vakken in het secundair onderwijs wordt volledig in het Engels gegeven. De status van het Nederlands zal bijna zeker in het gedrang worden gebracht als het hoger onderwijs verenigst.

13. Toelichting door Professor Jozef T. Devreese, gewoon hoogleraar UA en Technische Universiteit Eindhoven

Professor Jozef T. Devreese, gewoon hoogleraar UA en Technische Universiteit Eindhoven : De verdienste van het voorstel van Vlaams volksvertegenwoordiger Sannen, met wie ik op hoffelijke wijze van mening verschil, bestaat erin dat het ons voor onze verantwoordelijkheid plaatst en ons dwingt tot bezinning over de positie van het Nederlands.

Ik spreek als wetenschappelijk onderzoeker en als hoogleraar verbonden aan zowel een Vlaamse als een Nederlandse universiteit. Ik heb dagelijks internationale contacten. Daarenboven baseer ik mij op gesprekken met collega's. Ik ben actief in de Europese en Amerikaanse Natuurkundige Vereniging. Het Verbond der Vlaamse Academics stemt in met bepaalde inzichten die ik hier uiteenzet. Ik geloof voornamelijk in de kracht van het argument. Ik ben geen neerlandicus maar een natuurkundige.

De communicatietaal van de internationale wetenschap is het Engels, zeg maar het gebroken Engels. Professor Casimir zegt hierover in een briljant ironisch essay dat het als internationaal werkinstrument zelfs beter geschikt zou zijn dan het Oxford-Engels. Natuurlijk publiceren we onze onderzoeksbevindingen in het Engels. Natuurlijk bedienen we ons van het Engels bij onze voordrachten op internationale congressen. Natuurlijk hanteren we het Engels dagelijks in onze laboratoria bij besprekingen met gastonderzoekers die voor korte duur komen. Natuurlijk maken ook onderzoekers uit andere landen zich naar best vermogen verstaanbaar

in het Engels. U verwacht allicht dat iemand die dagelijks geniet van deze lingua-franca-oplossing hier een gloeiende lofrede zou houden voor nog meer faciliteiten voor het Engels als onderwijstaal in het hoger onderwijs. Nochtans zal ik hier een compleet ander pleidooi houden. Wat volgt zal een pleitrede zijn voor het Vlaams Parlement om een volstrekt ander signaal uit te zenden dan het goedkeuren van het voorliggende voorstel van decreet dat nog een verdere versoepeling van het gebruik van het Engels als onderwijstaal aan onze universiteiten en hogescholen beoogt.

Sta me toe te beginnen met het besluit. Ik zal proberen u te overtuigen dat, inzake de onderwijs- en bestuurstaal aan onze Vlaamse universiteiten, de meest wenselijke oplossing erin bestaat het bestaande decreet van 12 juni 1991, in het bijzonder artikel 61, ongewijzigd te behouden. Ik verdedig de stelling dat het voorstel van de heer Sannen niet enkel overbodig is maar daarenboven een verkeerd signaal zou zijn. De amendementen van de VLIR, waar ik zelf lid was van de commissie en de UA vertegenwoordigde, zijn evenzeer onderhevig aan deze fundamentele bezwaren. Ik zal u met aandrang vragen om het decreet van 12 juni 1991 betreffende de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap en het decreet van 13 juli 1994 betreffende de hogescholen wat de taalregeling in het hoger onderwijs betreft ongewijzigd te behouden en te bevestigen.

Vooraf moeten we het erover eens zijn dat we het Nederlands wensen te behouden als de taal van Vlaanderen en hopelijk ook van Nederland. Het ontstaan van het hooggestemde Taalunieverdrag wijst op een klare consensus hierover. Het past hier te herinneren aan een passage uit dat verdrag waarin staat dat de overheden van België en Nederland samen medeverantwoordelijk zijn voor de Nederlandse taal als instrument van maatschappelijk verkeer en als uitdrukkingsmiddel van wetenschap en letteren, alsmede voor de vaardigheid in het gebruik ervan. In de toelichting van dit voorstel van decreet verklaart de indiener zich daarin terug te vinden. Hij stelt immers dat het Nederlands een cultuurtaal en wetenschappelijke taal moet blijven. Deze consensus over het onderschrijven van het Taalunieverdrag is nodig als vooronderstelling voor het vervolg van deze uiteenzetting.

In de wetenschappen en vooral in de wiskunde is het meestal voldoende dat er overeenstemming bestaat over de premissen om tot identieke, eenduidige conclusies te komen. Deze transparante logica schijnt bij dit voorstel van decreet evenwel niet op te gaan. De eerste zin van het voorgestelde nieuwe

artikel 61, namelijk de onderwijs- en bestuurstaal in de universiteiten is het Nederlands, en het geheel van de daarop volgende punten uit het voorstel tot decreetwijziging zullen elkaar in praktijk uitsluiten. Onder de punten 3° en 4° van het voorgestelde aangepaste artikel 61 wordt toegestaan vanaf de eerste licentie en in principe zonder limiet, onderwijsactiviteiten in een andere taal te geven, te volgen en te examineren. Daarenboven wordt voorgesteld de bevoegdheid te leggen bij de raad van bestuur van elke universiteit afzonderlijk. Tot twee maal toe wordt een achilleshiel van het Nederlands als onderwijstaal geraakt.

Elke universiteit en hogeschool kan immers haar eigen taalbeleid voeren. Het is u ongetwijfeld bekend dat in Nederland vorig jaar door minister Hermans in de Tweede Kamer werd aangekondigd dat de universiteiten zelf maar moeten uitmaken wat in het Nederlands en wat in een andere taal wordt gedoceerd. Nog geen jaar later schrijft Salverda in Ons Erfdeel dat er een razendsnelle ontwikkeling is naar Engelstalig onderwijs op alle universiteiten en hogescholen. Wat de minister wil toelaten als uitzondering op de regel heeft in praktijk precies het omgekeerde effect. Terwijl Engels indertijd werd toegestaan voor speciale, internationale opleidingen, moeten nu alle opleidingen internationaal worden en dus Engelstalig. Delft, Rotterdam, Tilburg, Wageningen, allemaal willen ze nu zo snel mogelijk internationaal hoger onderwijs met Engels als lingua franca – let wel, niet langer naast, maar in plaats van Nederlands.

Het bevorderen van het Nederlands en het vrijwaren van onze taal als een taal waarin actuele cultuur, inbegrepen wetenschap, wordt beoefend is een dermate vérstrekkende kwestie dat ze hoort onder de bevoegdheid en het waakzaam toezicht van de hoogst mogelijke instantie, namelijk het Vlaams Parlement. We kunnen ons niet veroorloven dat de universiteiten en hogescholen op dit vlak in gespreide slagorde elk hun eigen beleid gaan bepalen. Het delegeren van deze verantwoordelijkheid zou het in principe zelfs onmogelijk maken de toepassing van het Taalunieverdrag af te dwingen. Ik vraag toch de bijzondere aandacht van de leden van de commissie hiervoor. Ik dring erop aan dat het Vlaams Parlement zijn integrale bevoegdheid en verantwoordelijkheid over het taalgebruik aan de Vlaamse universiteiten zou uitoefenen en opnemen. Zoals de evolutie bij de Nederlandse universiteiten illustreert, leidt de open regeling uit het voorstel van decreet tot erosie van het Nederlands als voertaal aan de universiteiten. We mogen van dit parlement toch verwachten dat het tegenkrachten in werking zal stellen teneinde het

afglijden van onze taal, die ook op andere vlakken zichtbaar is, tegen te gaan. De decreetgever heeft wel degelijk impact via de onderwijstaal. Dat is de hefboom bij uitstek voor het Nederlands als taal van cultuur met inbegrip van wetenschap.

De tweede achilleshiel van het Nederlands als werктаal in het hoger onderwijs heeft te maken met de kwetsbaarheid op niveau van de tweede cyclus. De bepaling van het decreet uit 1991 dat het Nederlands mits beperkte en zinnige uitzonderingen, de onderwijstaal is tot en met de tweede cyclus, handhaaft het Nederlands als universitaire werктаal. De docenten zijn verplicht de moderne wetenschap en technologie in de eigen taal levend te houden. Dat belet helemaal niet dat de studenten optimaal andere talen, in het bijzonder het Engels als internationale werктаal verwerven. Deze tussenkomst is geen pleidooi voor overdreven purisme. Alhoewel ik de term meester verkies boven master. Met het woord meester is men in het gezelschap van de grote schilders uit het verleden. Het blijkt dat althans het woord ‘masterpiece’ in het Engels uit het Nederlands is overgenomen.

Het terugdringen van het Nederlands als voertaal bij het tweede-cyclusonderwijs en bij een groot gedeelte van het derde-cyclusonderwijs zal leiden tot het vershralen van de taal. Indien een taal niet op een voldoende hoog niveau van de menselijke creativiteit en vooruitgang als communicatie- en werkinstrument fungeert, is ze voorbestemd een Bokrijk-bezienswaardigheid te worden. De bepaling van dit voldoende hoog niveau sluit zeker de tweede cyclus in. Pas vanaf dit niveau komen nieuwe concepten, methodes en theorieën uit de evoluerende wetenschap en technologie genoegzaam aan bod.

Het is een pedagogische wetmatigheid dat grotere creativiteit, ook bij het beoefenen van de wetenschap, tot stand wordt gebracht in de moedertaal. Taal is meer dan taal. Taal is mede de wijze van denken. In de spelonken van de geest dringt men dieper, genuanceerder, trefzekerder en fijnzinniger door in zijn moedertaal. Ook een aantal onderzoekers die tientallen jaren gebruik gemaakt hebben van een andere dan hun moedertaal als communicatiemiddel, bevestigen dat inzicht. Wie van ons wil stellen dat hij een les, een voordracht, een spreekbeurt beter geeft of begrijpt in een andere taal dan zijn moedertaal? Het is cruciaal dat het Nederlands de voertaal blijft van de tweede cyclus en ook voldoende aan bod komt in de derde cyclus. Het decreet van 1991 laat voldoende uitzonderingen toe om soepel in te spelen op het internationale

forum, en terzelfdertijd het Nederlands te bevorderen en uit te bouwen.

Wij hopen dat het Vlaams Parlement de groeiende invloed van het Engels niet zal beantwoorden met een ontwerp van decreet dat zou neerkomen op een richtlijn om gedwee en nog soepeler met het Engels als onderwijstaal om te gaan. Van het Vlaams Parlement verwachten wij een grote zorg, en initiatieven ter bevordering van het Nederlands in het geweld van de mondialisering. Misschien – en dat is wat ik hier betoog – kan de zorg om en de promotie van het Nederlands onze positie in het mondialiseringsproces juist versterken in de plaats van ze te verzwakken. Nu beseffen onze internationale gesprekspartners dat wij – die nog het betere Engels spreken op internationale conferenties en symposia – in de eerste plaats Nederlands spreken en daarnaast nog meerdere talen hanteren, en zij bejegenen ons daarvoor met respect. De gemiddelde Amerikaan spreekt – als het goed gaat – 1,1 taal. In ons laboratorium zijn de helft van de onderzoekers anderstalig. Zij verwierven allen op relatief korte tijd een praktische kennis van het Nederlands. Alleen voor de Chinezen is het moeilijker, maar dat geldt ook in de omgekeerde richting. Toch leren ook die een aantal zinnen, en tonen zo hun interesse. Dat loopt allemaal prima, in de geest en de letter van Erasmus, Socrates enzovoort. In een dergelijke optiek wordt Nederlands juist een van onze troeven. Het zou onze Nederlandse vrienden wel eens zuur kunnen opbreken dat ze zo vlug klaar schijnen te staan om hun taal in te leveren.

Het voorstel van decreet is dus overbodig. Het ondergraaft de positie van het Nederlands als universitaire onderwijstaal. De vorm van taalautonomie die aan de universiteiten wordt toegekend, zal nefaste gevolgen hebben. Opbod is onvermijdelijk. De tweede reden is de aantasting van het Nederlands als basisonderwijstaal in de tweede cyclus.

Het onderwijsdecreet van 1991 gaat eigenlijk al te ver. Het biedt minstens voldoende soepelheid om de studenten optimaal te betrekken bij het internationale gebeuren, zoals ook werd betoogd door de heren K. Van Goethem, Ludo Simons en Jef Van Loon. Veel van onze studenten en afgestudeerden onderscheiden zich daarin trouwens, niet alleen door hun degelijk wetenschappelijk werk, maar ook door hun vlotte meertaligheid. Het voorstel vraagt in wezen om meer sneeuw in Alaska. Het eigene en het merkwaardige van het bestaande decreet is dat het de internationale openheid realiseert in symbiose met de bevordering van het Nederlands. Dat evenwicht werkt, maar men mag niet

vergeten dat een hefboom in evenwicht kantelt als men het gewicht aan een zijde weghaalt.

Er bestaat geen nood aan een nieuw decreet over de regeling van de onderwijstaal aan onze universiteiten, en er is geen verdere versoepeling nodig noch wenselijk inzake het gebruik van het Engels als onderwijstaal aan de universiteiten.

14. Vragenronde

De heer Ludo Sannen : Ik kon reeds eerder kennis nemen van de stellingname en de argumenten van de heer Devreese. Ik waardeer ze ook. Wel wil ik erop wijzen dat de universiteitsrectoren deze ochtend wel hebben gepleit voor een wijziging van het bestaande decreet.

Professor Jozef T. Devreese : Ik word alleen overtuigd door de kracht van het argument en niet door die van de positie. Ik heb niettemin het grootste respect voor mijn collega's. Het volstaat evenwel niet om het goed te menen met het Nederlands. Men moet ook vermijden artikels in een decreet op te nemen die het gebruik van het Nederlands als onderwijstaal op voldoende hoog pedagogisch niveau in de praktijk zullen in de weg staan. Zo gaat rector Oosterlinck van de KUL vrij ver met zijn suggestie om voor de meestergraad de positie van het Engels kwantitatief sterk in te perken.

De heer Pieter Huybrechts : Het voorstel levert dus geen enkele winst op voor het hoger onderwijs. De kwaliteit zal er zelfs op achteruit gaan. Men zet zelfs de deur open voor een vervanging van het Nederlands door het Engels. Maar raakt men, door niets te veranderen, niet achterop in Europa ? Moet men niet bang zijn voor provincialisme ?

De heer Jozef T. Devreese : Het is niet geschikt zich te willen onderscheiden enkel door Engels te gaan spreken. Als een universiteit zo een beter figuur wil slaan, accentueert men in feite veeleer het gevoel van minderwaardigheid. Het Nederlands is nochtans een Europese taal die door 21 miljoen mensen als moedertaal wordt gesproken. De rector van de KUB in Tilburg wil dat binnen de 10 jaar het hele onderwijs in het Engels in de plaats van het Nederlands verloopt. Meer en meer collega's raken het er echter over eens dat men eerst moet nadenken voor men tot dergelijke beslissingen overgaat. Het debat is belangrijk.

De heer Pieter Huybrechts : Raken we achterop in Europa als het bestaande decreet van kracht blijft ?

De heer Jozef T. Devreese : Neen. Vlaanderen mag fier zijn op wat inmiddels internationaal gerealiseerd is door de wet op de universitaire expansie. Kandidatuurstudenten en licentiestudenten volgen de basiscursussen in het Nederlands. Vanaf de licenties gaan ze naar voordrachten en nemen deel aan seminaries die veelal in het Engels doorgaan. Sommigen groeien door naar een doctoraat. Het hangt af van het departement in welke taal het doctoraat geschreven wordt. Zo het niet in het Nederlands gesteld wordt, is minstens een belangrijke samenvatting in het Nederlands vereist. Voor wie de taalkennis nog wil verbeteren pleit ik eerder voor taallessen op dit niveau. Cruciaal betreffende het voorstel Sannen is de onderwijstaal in de tweede cyclus evenals de kwestie van de voorgestelde autonomie voor elke universiteit op het vlak van de onderwijstaal. Als men de twee bepalingen hierover in het voorstel ongewijzigd uitvoert, dan houdt dat een achteruitgang in voor het Nederlands. Het zou dan gaandeweg een huis-, tuin- en keukentaal kunnen worden en, denk aan wat gebeurde in Siberië, in zijn voortbestaan worden bedreigd. Alhoewel ik dit niet strikt wiskundig kan bewijzen, wil ik het toch stellen.

De heer Gilbert Van Baelen : De professor heeft hiermee geantwoord op de vragen die ik wilde stellen. Ik ga zeker niet akkoord met hetgeen rector Oosterlinck beweert. Ik ben ook niet bereid om even ver als Nederland te gaan. Ik heb echter twee vragen. Hoe ziet u de internationale mobiliteit van de studenten in de eerste en de tweede cyclus ? Ik begrijp ook dat we de instellingen de criteria niet mogen laten bepalen maar wel de decreetgever. We weten echter dat het decreet van 1991 in de praktijk niet zo nauw wordt toegepast. Een aantal sprekers hebben gezegd dat er geen handhavingsbeleid is. Deze morgen zeiden een aantal sprekers dat ze het debat willen voeren aan de hand van een aantal vage criteria die op dit ogenblik meer waarde, flexibiliteit en functionaliteit hebben. Is het niet beter om het debat te voeren vanuit een bekommernis die iedereen deelt ? Nogmaals, voor alle duidelijkheid, niemand stelt het Nederlands als cultuur- en onderwijstaal in vraag. Moet men het debat niet voeren, eerder dan vast te stellen dat er een aantal zaken gebeuren op het veld ?

Professor Jozef T. Devreese : Niemand stelt ter discussie dat het Nederlands de onderzoeks- en onderwijstaal is. Vervolgens maakt men echter bepalingen waarvan ik beweer dat ze er in werkelijkheid zouden toe leiden dat het Nederlands wordt afgebouwd. Het volstaat dus niet te zeggen dat men het goed met het Nederlands meent. Mobiliteit is er in twee richtingen : naar ons toe en van

ons weg. Onze studenten maken er geen enkel probleem van om naar Italië en Spanje te gaan en er zeer vlug de taal aan te leren. Aan het leren kennen van de lokale cultuur beleven ze enorm veel genoeg. Dit is allemaal positief en gunstig. Ik wil nog eens onderstrepen dat de EU bepaalt wat de missie is. Men moet de taal en de cultuur van het gastvolk leren kennen. Het is een misvatting dat het lang duurt om een taal te leren. Jonge mensen kunnen met de huidige pedagogische initiatieven een taal zeer snel onder de knie krijgen. Wij zijn opgetogen met de onderzoekers uit Duitsland, Italië, Spanje, Moldavië, China, ... die in onze laboratoria verblijven of verbleven. Wij zijn gelukkiger met hen dan met honderd anderen die geen interesse zouden opbrengen om Nederlands te leren. Natuurlijk worden onze gasten hoffelijk onthaald en waar zij worden aangemoedigd Nederlands te studeren, met de best beschikbare taaltechnologie, wil dit niet zeggen dat ze in afwachting niet zouden worden opgevangen in andere talen. Het is evenwel normaal dat een student de taal van het gastland wil studeren en de EU stelt zelfs fondsen ter beschikking voor dergelijke taalcursussen. Dat bevordert de mobiliteit in beide richtingen.

Indien sommigen het niet zo nauw zouden nemen met de toepassing van het decreet van 1991 kan dat enkel betreurd worden en mijns inziens bestaat het antwoord er daarom nog niet in het decreet te wijzigen. Het decreet hoort te worden toegepast en de praktijk toont dat het perfect kan functioneren. Ik meen te mogen stellen dat het decreet bijvoorbeeld op de Universiteit Antwerpen behoorlijk wordt toegepast. In de raad van bestuur van de UA wordt daar ook voor geijverd en bestaat er een ruime consensus.

Wat de internationale mobiliteit betreft meen ik dat geen rem mag worden geplaatst op de wederzijdse mobiliteit. Wel is uitwisseling voor de student vooral vruchtbaar vanaf de derde cyclus. Als natuurkundige wiens werksfeer dagelijks op het internationaal vlak ligt, kan ik evenwel herhalen dat het Nederlands als onderwijstaal, geen handicap hoeft te zijn bij de internationalisering maar een troef kan zijn.

Sta me ook toe op te merken dat de heer Sannen zich bij zijn voorstel, mijns inziens relatief kritiekloos opstelt tegenover de amerikanisering die toch een element van monocultuur met zich meebrengt.

De heer Dirk De Cock : Ik hoor dat het de plicht is van het hoger en het universitair onderwijs in Nederland en Vlaanderen om het Nederlands te bevorderen. U stelt dat hetgeen boven de Moerdijk

gebeurt ons niet tot voorbeeld moet strekken, maar eerder als een geslaagde vorm van afschrikking moet staan. Mijn vraag is dan ook of we niet in het defensief komen inzake internationalisering en mondialisering. We willen deze gebieden niet voor deze invloeden afsluiten. We willen geen eiland zijn in Europa.

Professor Jozef T. Devreese : Nederland, in tegenstelling tot Vlaanderen, heeft niet de historische omstandigheden gekend waarin de eigen taal in het gedrang kwam. Het is aan ons daarover met de Nederlanders in debat te treden op basis van rationeel onderbouwde argumenten en hen, waar nodig, bewust te maken van het belang van het Nederlands ook in de dynamica van het mondialiseringproces. Er zijn evenwel gaandeweg toch ook meer en meer Nederlanders die zich van deze taalproblematiek bewust schijnen te worden.

Wij zijn inderdaad geen eiland in Europa en wij hebben trouwens niet minder waardevolle internationale contacten dan onze Nederlandse collegae. Ik verwijs naar mijn inleiding waarin werd aangegeven dat intense internationale activiteit niet in tegenspraak hoeft te zijn met de bevordering van het Nederlands.

De heer André Denys : Voor mij blijft de cruciale vraag of het Nederlands bedreigd wordt indien we de bestaande regelgeving zouden versoepelen. We ervaren allemaal dat het decreet van 1991 en 1994 niet gehandhaafd werd zoals het hoorde. Heeft dit nu geleid tot een bedreiging van het Nederlands ?

Professor Jozef T. Devreese : Grosso modo wordt het decreet van 1991 mijns inziens wel vrij goed toegepast. Versoepelt men het decreet dan zullen ongetwijfeld krachten opduiken die zullen leiden tot een opbod van verengelsing tussen de verschillende universiteiten en hogescholen.

Alhoewel de taal haar eigen dynamica heeft kan de wetgever een taal sterk beïnvloeden door de wetgeving op de onderwijsstaal. Onze taal heeft het wel overleefd dat het Bourgondische hof te Brugge niet in het Nederlands functioneerde. In Frans-Vlaanderen waar de wetgever bepaalde dat op de scholen alle lessen in het Frans moeten plaatsvinden zien we het Nederlands evenwel teloor gaan.

Indien we het decreet wijzigen volgens het voorstel-Sannen zal het opbod worden ingebouwd door aan elke universiteit de bevoegdheid over de onderwijsstaal toe te kennen. Samen met de mogelijkheid de tweede cyclus onbeperkt te verengelsen

leidt dit ons naar een hellend vlak voor het Nederlands.

Indien op het niveau van de tweede cyclus en bij een aanzienlijk deel van de derde cyclus de cursussen niet langer in het Nederlands worden gegeven, indien de woorden en concepten die in de wetenschap ontstaan niet op voldoende hoog niveau hun weg vinden naar het Nederlands, zal het Nederlands inderdaad in het gedrang komen.

De heer Ludo Sannen : Er wordt hier telkens verwezen naar een discussie die nog in Duitsland en Frankrijk bezig is. De wetgeving is er soepeler dan hetgeen hier voorgesteld wordt. We staren ons blind op de Nederlanders. Ik begrijp dit echter niet. Wij hebben een totaal andere geschiedenis. Door onze geschiedenis hebben we meer waardering gekregen voor onze taal en dragen we er ook meer zorg voor. We erkennen het belang van het Nederlands. Daarom begrijp ik de defensieve houding niet die hier aangenomen wordt. Deze houding is een stukje ingegeven door angst. We staren ons blind op Nederland en denken dat wij identiek dezelfde weg opgaan wanneer we hier enige beperkte versoepeling zouden realiseren. Ik heb echter het volste vertrouwen in Vlaanderen precies wegens onze geschiedenis. Ik denk dat we over voldoende zelfbewustzijn beschikken om dit te pareren.

Professor Jozef T. Devreese : Mijn tussenkomst en standpunt in deze hoorzitting zijn geen uiting van een defensieve benadering ; eerder het tegendeel is het geval. De bevordering van het Nederlands, in de geest van het Taalunieverdrag, gaat vooral uit van cultureel zelfrespect. Deze positieve motiveering sluit toch niet uit dat een analyse wordt gemaakt van de uitwerking en de waarschijnlijke gevolgen van een voorstel tot wijziging van een decreet.

In de inleiding heb ik betoogd dat het voorstel-Sannen niet neerkomt op een beperkte versoepeling, maar dat het tweemaal de Achilleshiel van het Nederlands als onderwijsstaal zou treffen.

Wat de andere Europese landen betreft ; de heer Sannen geeft (slechts) 4,5 EU-regio's aan als voorbeelden voor de bijkomende soepelheid die, volgens hem, ten opzichte van het Engels zou moeten gehanteerd worden : Duitsland, Frankrijk, Wallonië, Nederland en ... het VK. Het is evenwel klaar dat het Duits in Duitsland en het Frans in Frankrijk helemaal niet in gevaar zijn. Wallonië als voorbeeld stellen inzake de soepelheid bij het gebruik van talen gaat mij toch wat te ver en het VK eraan toevoegen spreekt voor zichzelf. Over de evolutie

in Nederland zijn de meeste van ons bezorgd en we hebben dit hier besproken.

De heer Gilbert Van Baelen : Dat klopt slechts gedeeltelijk. In het kader van Bologna-Sorbonne zullen een aantal vakgebieden het Engels invoeren, als men op de ingeslagen weg meedoet. Dan zullen ze toch met het probleem geconfronteerd worden.

Professor Jozef T. Devreese : Duitse collega's kunnen nauwelijks voorbeelden geven van officiële cursussen die niet in het Duits worden gegeven. De reflex is in Duitsland en Frankrijk van die aard dat de wetgever nog niet moet optreden. Natuurlijk zal die dat doen als het nodig is.

De heer Gilbert Van Baelen : We kunnen niet tegenhouden dat op een bepaald ogenblik Amerikaanse privé-instituten op de markt komen. Die zullen kwaliteitsvol onderwijs in het Engels aanbieden.

Professor Jozef T. Devreese : Dan kan er opnieuw een hoorzitting georganiseerd worden om ons daarover te bezinnen. Het is een interessante gedachte. Misschien kunnen we dan ook cursussen Nederlands inrichten in Frankrijk, Duitsland en Amerika. De vraag blijft eerst en vooral of het wenselijk is dat we kritiekloos de Amerikaanse cultuur overnemen.

15. Toelichting door de Vlaamse Ingenieurskamer (VIK)

De heer Gustaaf Van Wichelen, voorzitter Raad van Beheer, Vlaamse Ingenieurskamer (VIK) : Op dit ogenblik is er al heel veel mogelijk in de huidige wetgeving. Er is evenwel geen handhaving. Vaak wordt de wetgeving omzeild.

Een van de hoofddoelstellingen van Bologna-Sorbonne is de kwaliteit, naast het bevorderen van de uitwisseling. Ik geloof dat we ervoor moeten zorgen dat de student de vakkennis beheerst en dat we hem niet te veel moeten belasten met bijkomende zaken. De voorwaarde voor onderwijs in een vreemde taal is dat de student de vreemde taal kent en dat de docent de instructietaal perfect beheerst. Een concreet voorstel is dat de taal als kwaliteitsfactor in de accreditatie opgenomen wordt. Voorts klopt het dat er kwaliteitsverlies is voor ingenieurstudenten. Dat is gebleken uit een onderzoek aan de universiteit van Delft. Die resultaten worden bevestigd door een studie aan de universiteit van Aken.

Fundamenteel is het probleem van de meertaligheid. We mogen aan studenten niet de illusie geven dat door de kennis van Nederlands en Engels alles opgelost is. Het voorstel van decreet geeft de indruk dat Engels de enige taal is. Op een bepaald ogenblik kan men zelfs beginnen twijfelen aan het feit of men het Nederlands nog nodig heeft. Daarover moet nagedacht worden.

Voor de uitwisseling van 30.000 ingenieursstudenten in Belgisch-Nederlands Limburg, Wallonië en Duitsland heeft het probleem zich ook gesteld. We hebben ervoor geopteerd om het in het Nederlands, Frans en Duits te doen. Ik ben ervan overtuigd dat het antwoord dat gegeven moet worden, is dat men bij een uitwisseling de taal van het betrokken land dient te spreken.

Voorts moeten we opletten met de 'vernederengelsing' van het bedrijfsleven. Als we zo verdergaan met de hoger opgeleiden in het Engels, ontstaat er een situatie waarin men op de werkvloer Nederlands spreekt en de directie Engels. Dat is absoluut niet democratisch. Niet alleen krijgt men in het onderwijs een bijkomende drempel voor studenten die met het Engels geconfronteerd worden, maar ontstaan er ook problemen in het bedrijfsleven. Ik dring erop aan om het belang van het Nederlands als professionele taal te benadrukken. Het is belangrijk dat men op de werkvloer in het Nederlands blijft communiceren en informeren, anders loopt men het risico dat arbeiders onvoldoende Nederlandse vaktermen kennen waardoor er ernstige ongelukken kunnen gebeuren.

We moeten garanderen dat alle opleidingen in het hoger onderwijs in Vlaanderen in het Nederlands kunnen gevolgd worden. Er moeten waarborgen zijn voor een degelijke taalkennis van de docenten.

16. Vragenronde

De heer André Denys : Kan een taalexamen wettelijk ingeschreven worden ?

De heer Gustaaf Van Wichelen : Het voorstel van decreet moet bovendien zodanig herschreven worden dat het echt over meertaligheid gaat en niet uitsluitend over het Engels.

De heer Dirk De Cock : Kan u voor uw opleidingen die in Vlaanderen in het Engels gebeuren het recht garanderen om ook in de tweede cyclus examens af te leggen in het Nederlands ?

De heer Gustaaf Van Wichelen : Voor de technische vakken is dat bijna onmogelijk, gelet op de specifieke terminologie. Het zou een opdracht moeten zijn de Nederlandse terminologie te verbeteren.

De heer André Moreau : U wil de nodige waarborgen dat lessen in het Nederlands kunnen gevolgd worden. Hoe staat u in dat opzicht tegenover het voorstel van decreet dat een stuk taalautonomie afstaat aan hogescholen en universiteiten ?

De heer Gustaaf Van Wichelen : We willen dat de wetgever dat in handen houdt, zoniet gaan we naar een systeem van opbod.

De heer Ludo Sannen : Noch in het voorstel van decreet noch in de toelichting wordt er over het Engels gesproken.

Ik ben het met u eens dat er moet gewaakt worden over de kennis van de taal van een docent die een andere taal gebruikt dan zijn moedertaal.

Dat u de garantie vraagt om alle opleidingen in het Nederlands te kunnen blijven volgen, is belangrijk om mee te nemen.

U wil een initiatief nemen om voor de ingenieursopleiding uitwisselingen te organiseren buiten Erasmus. In de ingenieursopleiding aan de Katholieke Hogeschool Limburg zouden sommige studenten een semester les kunnen volgen in Duitsland en daar ook examen afleggen over de vakken die ze daar gevolgd hebben. Het diploma wordt wel afgeleverd door de Katholieke Hogeschool. In welke mate is dat in overeenstemming met de huidige wetgeving en regelgeving, die stelt dat het curriculum in het Nederlands moet gevolgd worden, behalve voor 20 procent ?

De heer Gustaaf Van Wichelen : Daar lopen we de wet inderdaad voorbij, hoewel het initiatief goedgekeurd is in dit huis. We besteden wel veel aandacht aan het taalonderwijs van mensen die naar Wallonië of Duitsland trekken. We vragen overigens dat in de voorwaarde voor accreditatie de taalkennis van de docent zou opgenomen worden.

De heer André Denys : Pleit u voor een nieuw decreet of voor het behoud van het bestaande ?

De heer Gustaaf Van Wichelen : Het voorstel van decreet van de heer Sannen moet herschreven worden. Er dienen zich heel veel mogelijkheden aan. Dingen die we echt menen moeten in het voorstel van decreet opgenomen worden.

De heer Ludo Sannen : De bewaking door de overheid en de strikte reglementering zijn hier door meerdere mensen naar voren gebracht.

17. Toelichting door professor Luc Soete, Faculteit der Economische Wetenschappen en Bedrijfskunde van de Universiteit Maastricht (UM) en Maastricht Management School

Professor Luc Soete, Faculteit der Economische Wetenschappen en Bedrijfskunde van de Universiteit Maastricht (UM) en Maastricht Management School : In de wetenschap, het hoger onderwijs, de culturele wereld en het bedrijfsleven doen zich processen van globalisering en internationalisering voor. Dat leidt tot veranderingen in het taalgebruik. Vanuit die optiek stelt de internationalisering grote problemen aan het huidige taaldecreet. Voor onze samenwerking met het LUC zijn die problemen zeer concreet. De vraag rijst of we nog doorgaan met een opleiding economie in het Nederlands. Op dit ogenblik volgen nog twee van onze duizend studenten een opleiding economie in het Nederlands. De meerderheid binnen de faculteit pleit daarom voor de opheffing ervan. De reden hiervoor is dat economie mogelijk een uitzonderingsvak is in de richting van bedrijfskunde maar dat anderzijds de essentie de kwaliteit en de inhoud van de opleiding is, de vorm doet minder terzake. Het onderwijssysteem en de pedagogische capaciteiten van de docent moeten centraal staan. Het probleemgestuurd onderwijs biedt veel meer kwaliteitsgaranties dan ex-cathedracolleges, in welke taal ook.

Vanuit die optiek is de lijn van de universiteit van Maastricht altijd geweest in de richting te gaan van internationalisering in alle opleidingen, vanaf het eerste jaar. Vooral bij Duitstaligen slaat dit aan : zij maken ongeveer 35 procent van de populatie van de opleiding economie-bedrijfskunde uit. Ze worden meteen, samen met hun Nederlandstalige collega's, in het Engels opgeleid. In het onderwijs is de taalvorm veel minder relevant dan de pedagogische vorm.

Er kunnen problemen rijzen met het taaldecreet als gevolg van de samenwerking tussen het LUC en de universiteit van Maastricht : studenten kennistechnologie volgen immers college in het Engels. Vraag is in welke mate dit een omzeiling is van de taalwetgeving in Vlaanderen.

De reacties op het voorstel tot wijziging van het taaldecreet geven blijk van een bijzonder defensieve houding.

Het is belangrijk dat ook de bachelor-opleiding geïnternationaliseerd wordt. Het is belangrijk om een kwaliteitsvolle opleiding te kunnen aanbieden vanaf het eerste jaar. De Nederlandstalige taalgemeenschap kan onvoldoende talent aanbieden als het onderwijs alleen in het Nederlands kan worden aangeboden. Nederlands blijft aan de universiteit van Maastricht noodzakelijk voor sociale communicatie : de anderstalige docenten volgen dan ook een cursus Nederlands. Voor het onderwijs is het gebruik van het Nederlands echter niet essentieel.

De digitalisering van het onderwijs en het toenevende succes van lange-afstandsonderwijs zorgen ervoor dat het belang van het onderwijs in het Engels toeneemt. De aanbieders die kiezen voor het Engels zijn in het voordeel.

Het klopt dat de taal van de docent zeer belangrijk is. Een groot probleem aan de universiteit van Stanford (VS) is bijvoorbeeld dat jonge docenten soms een Engels spreken dat voor buitenlanders haast onbegrijpelijk is. Ik ben daarom voorstander van een systeem van accreditering voor wat betreft de taalkennis van de docenten. Dit is echter alleen essentieel vanuit een pedagogisch, niet vanuit institutioneel oogpunt.

18. Vragenronde

De heer Dirk De Cock : Ik ben ontzet. Als die twee studenten geen onderwijs in het Nederlands kunnen volgen, dan gaat uw universiteit in tegen het EVRM en het verdrag van Rome. Meer wil ik hierover niet kwijt.

Professor Luc Soete : Vraag is in hoeverre het economisch zinvol is om in de toekomst de opleiding economie nog aan te bieden in het Nederlands. De universiteit kan hierover vrij beslissen.

De heer André Denys : Ook ik ben voorstander van een open Vlaanderen en van een minder defensieve houding. U vindt het niet erg dat Nederlands in het vakgebied van de economie verloren gaat, omdat anderstalige studenten in hun leefomgeving Nederlands beginnen te hanteren, omdat ze in Nederland studeren. Ik betwijfel of dat voldoende is om de positie van het Nederlands niet te verzwakken.

Uit een artikel van Mia Doornaert in De Standaard blijkt dat voor topfuncties in de internationale administratie en multinationals steeds meer gevraagd wordt naar native English speakers. Zal onze eigen elite hierdoor niet benadeeld worden ?

Professor Luc Soete : De twee studenten waarover het gaat hebben gekozen voor de specialisatie economie. In het eerste jaar mogen de studenten kiezen tussen Nederlands en Engels. Ongeveer de helft van de studenten kiest voor het Nederlands. Dat er maar twee studenten voor het Nederlands kiezen in de specialisatie is geen gevolg van een verplichting. De studenten hebben de vrije keuze.

Dankzij onze openheid hebben we meer studenten dan alle Vlaamse economische faculteiten samen. We moeten een afweging maken tussen een tendens die uitgaat van de studentenpopulatie zelf en restricties die worden opgelegd vanuit het oogpunt van cultuurbescherming.

Dankzij het onderwijs in het Engels zullen de studenten een niveau van native English speaker verwerven. Dat is het enige dat telt.

De heer Gilbert Van Baelen : Het is boeiend om een ander verhaal te horen. Ik ben het eens met professor Soete dat het pedagogisch project voorrang moet krijgen op taalgebruik. Brengt een eerste kandidatuur volledig in het Engels de democratisering van het onderwijs niet in gevaar ? Leidt deze aanpak niet tot centres of excellence ? Denkt u dat de Vlaamse 20-procentregel een beperking is voor de kwaliteit van het onderwijs in Vlaanderen ?

Professor Luc Soete : Dit is ook mijn probleem. Ik vind ze een goedbedoelde visie in de zin van bescherming van cultuur, ze leidt door de autonome globalisering in de richting van onderwijs en zeker binnen het Europeaproject tot een beperking van kwaliteit op niveau van het hoger onderwijs in Vlaanderen. Dat is mijn grootste zorg. Wat de elite-faculteit betreft, denk ik dat men zich vergaloppeert als men denkt dat Engels behoort tot een elite. De Engelse taal in zijn heel rudimentaire vorm wordt gemeengoed in Nederland en Vlaanderen, wat een enorm voordeel biedt ten opzichte van Duitsland en Frankrijk. Dat kan men veel effectiever inpassen in het pedagogisch project. Duitse economiestudenten worden overdonderd met beschrijvende institutionele economie van de rekenkamer en de institutionele vormgeving. Zij smachten naar een meer open economievisie die per definitie meer Angelsaksisch is. Bij die studenten zelf ontstaat een zekere revolutie om economie elders te gaan volgen ; dat is wat daar gebeurt. Dat is de reden waarom wij zo succesvol zijn geweest.

De Franse economen zijn eilanden geworden in de internationale gemeenschap waarbij de samenhangigheid tussen taal en de beperkte interactie binnen

die taal over de problemen zelf daartoe leiden. Daarom betekent het pedagogisch project niet inhoudelijk dat het enkel gaat over Engelstalig onderwijs, maar ik gebruik de term meertalig onderwijs. Een essentie blijft dat men ook boeken gebruikt in andere talen en dat men een openheid krijgt.

Ik merk een defensieve houding. De vrees voor amerikanisering heeft in de eerste plaats betrekking op cultuur en onder meer op taalgebruik. Als men kijkt naar internetgebruikers dan stel ik vast dat in de laatste vijf jaar 87 procent hiervan Engelstalig was en dat dit percentage nu terugvalt tot 47 procent. Naarmate het internetgebruik zich verspreidt over alle lagen van de bevolking wordt de eigen lokale taal weerom dominant. Bij internationale communicatie gebruikt men de dominante taal. De defensieve houding met betrekking tot taalgebruik begrijp ik vanuit het bedrijfsleven en vanuit een cultuurperspectief, doch niet vanuit het hoger onderwijs.

De heer Pieter Huybrechts : Het is een totaal andere benadering, wat op zichzelf al interessant is. Voor mij is dit een verloochening van onze eigen Nederlandse taal en cultuur. Alle talen mogen, als het maar niet het Nederlands is. Ik vrees dat, als we deze trend aanmoedigen, we evolueren naar een grijze wereldmassa en dat is volgens mij een totale verarming.

Professor Luc Soete : Ik refereer aan wat de premier van Portugal zei : Brazilië is onze culturele levensverzekering, onze taalverzekering. Het drama van onze kolonisatie is dat het alleen een handelskolonisatie was, waarbij men uitermate weinig invloed had op de taalcultuur. Portugal voerde een subsidiebeleid in haar kolonisatie. De Portugezen die in de kolonies werden geplaatst kregen een subsidie als ze trouwden met een inheemse. De invloed daarvan is systematisch de taalverspreiding geweest, waardoor het Portugees nu een wereldtaal is. Zo ziet men het effect rechtstreeks in termen van commerciële producten, cultuur en entertainment. Men kan de geschiedenis niet terugdraaien. De echte reden ligt volgens mij in het feit dat de sancties in Zuid-Afrika zich hebben toegespitst op het culturele, waardoor de enige taalverspreiding die er toen bestond teniet is gedaan en waarvoor men nu de prijs betaalt. Hoe men het draait of keert, het Nederlands is geen wereldtaal.

De heer André Denys : Ik beschouw de spreker als een internationale Vlaming, die ook wel de cultuur- en taalgevoeligheid heeft van een Vlaming. Is hij ervan overtuigd dat binnen een evolutie van ameri-

kanisering het Nederlands voldoende sterk en levendig is om te overleven ? Mag dat verwijzen naar een parallelle situatie op kleinere schaal die wij kennen in de verfransing in de rand van Brussel, waarbij wordt vastgesteld dat een verfransings-trend ontstond in gemeenten die oorspronkelijk Nederlandstalig waren ? Zal de amerikanisering geen bedreiging vormen voor een kleine taal als het Nederlands ? Moeten wij als politici die voor het algemeen Vlaams belang opkomen geen beschermende maatregelen nemen om de taal te beschermen ?

Professor Luc Soete : Ik deel dit vanuit een economisch perspectief, vanuit de continue tendens van de economische schaalvergroting. De economische taal is vanuit die optiek een communicatiestaandaard. Ik denk dat vanuit die optiek de lokale verankering van de taal essentieel is in de zin van de mogelijkheid om een beleid te voeren in het hoger onderwijs, waardoor de docenten geïntegreerd raken. Anderzijds kan men wel degelijk gebruik maken van de *linguae francae* in hoger onderwijs en onderzoek. Zo kan er onderscheid gemaakt worden tussen cultuur en communicatie binnen cultuur en creëert men ruimte om talent aan te trekken binnen het hoger onderwijs.

De voorzitter : Ik wil het betoog van mevrouw Heerman nog even in herinnering brengen die in die optiek een link legde : we moeten ervoor zorgen dat de economie geen al te bepalende invloed gaat krijgen in het onderwijs. Het aspect van cultuur en onderwijs is zeer belangrijk. Uit uw betoog hoor ik dat juist de sector economie in deze het probleemgebied bij uitstek is waar de invloed van economie het grootst is.

De verslaggever,

André

VAN NIEUWKERKE

De voorzitter,

Gilbert

VANLEENHOVE